

<https://doi.org/10.52340/gbasb>

ISSN 2233-3606 (print)
ISSN:2960-981X (online)

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია
GEORGIAN ACADEMY OF BUSINESS SCIENCES

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

მოამბე
58
MOAMBE

**INTERNATIONAL PRECISED AND REVIEWED
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE**

თბილისი 2026 TBILISI

**„მოამბე“ გამომდის 1995 წლიდან
„MOAMBE“ IS PUBLISHED SINCE 1995**

სტატიები მიიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, Sylfaen-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალური სტრიქონებს შორის 1.5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა 2.5 და 2.5 სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG ფორმატში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს არანაკლებ 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კოორდინატები (ტელეფონები, ელ-ფოსტა).
3. სტატიას უნდა ახლდეს სტატიის სათაური და რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე. რეზიუმე უნდა იყოს მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად Sylfaen-ში და Times New Roman-ში, შრიფტის ზომა 12, სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ნებისმიერ უცხო ენაზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა რეზიუმე მოგვანოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე.

სტატიების გადმოგზავნა შესაძლებელია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:
temur.babunashvili@mail.ru; temur.babunashvili@tsu.edu.ge.

mariizoria81@gmail.com;
ტელეფონები: 593 23 99 58; 593 95 92 47
ვებ-გვერდი: www.sbma.ge

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNusx font 12, interval between lines – 1.5; borders in right and left side – 3 and 2 sm. Also, up and down borders – 2,5 and 2,5 sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is Spages of A4 format.
2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail).
3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNusx and in Times New Roman, size of font – 12. Scientific article must have list of used literature.
4. The article may be published in any foreign language. So, it is also our request to prepare reziume in Georgian and English languages too.

E-mail: temur.babunashvili@mail.ru; temur.babunashvili@tsu.edu.ge.

mariizoria81@gmail.com;
Tel: 593 239 958; 593 959 247
www.sbma.ge

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია დაფუძნდა 1995 წლის 23 მარტს. აკადემია საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ რეგისტრაციის ბაზარა 1995 წლის 9 აპრილს, რეგისტრაციის სერტიფიკატის №1982

THE GEORGIAN ACADEMY OF BUZINESS SCIENCES WAS ESTABLISHED ON MARCH 23, 1995. THE ACADEMY WAS REGISTERED ON APRIL 9, 1995 BY MINISTRY OF GEORGIA (CERTIFICATE #1982)

მთავარი რედაქტორის მიმართვა ჟურნალ მოამბის ახალ სტატუსთან დაკავშირებით

პატივცემულო სარედაქციო კოლეგის წევრებო, სამეცნიერო სტატიების ავტორებო და ჩვენი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალ „მოამბის“ მკითხველთა ფართო წრის წარმომადგენლებო, მაქვს პატივი მოგილოცოთ ჩვენი ჟურნალის საერთაშორისო სტატუსის ახალ საფეხურზე აღზევება, სულ ცოტა ხნის წინ ჟურნალ მოამბეს მიენიჭა „დოის ინდექსი“, ასევე ყველა გამოქვეყნებულ სტატიას ინდივიდუალურად მიენიჭება დოის ინდექსი და ეს ინფორმაცია განთავსდება ქვემოთ ჩამოთვლილ ინდექსაციის რეგისტრირებულ ბაზებში:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

მინდა გაცნობოთ, რომ ჟურნალ მოამბეს ასევე მიენიჭა ელექტრონული ISSN ვერსია. ჟურნალის დოის ინდექსია: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

ხოლო ISSN-ებია:

ISSN:2233-3606 (print) და ISSN:2960-981X (online)

ასევე ინფორმაციის გაცნობა შეგიძლიათ ჩვენს „Facebook გვერდზე „საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია“ -

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059> .

ყველა დაინტერესებულ ფიზიკურ პირს ან ორგანიზაციას შეგიძლიათ დამიკავშირდეთ მობილურ ტელეფონზე : 593239958 ან ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით: temur.babunashvili@mail.ru

ჩვენი ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით გამოვთქვამ მზაობას ურთიერთ თანამშრომლობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით ახალ პირობებზე.

პატივისცემით,
ჟურნალ მოამბის მთავარი რედაქტორი
და სარედაქციო კოლეგიის თავჯდომარე,
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, ქ.თბილისის საპატო მოქალაქე
თეიმურაზ ბაბუნაშვილი

**ADDRESS OF THE EDITOR-IN-CHIEF
REGARDING THE NEW STATUS OF “MOAMBE” JOURNAL**

Dear editorial board members, authors, and representatives of a wide circle of readers of our international scientific journal “Moambe”! I have the honor to congratulate you on the rise of our magazine to a new level of international status. The journal was recently awarded a Digital Object Index (DOI). Also, all articles published in it will be individually assigned a DOI and this information will be placed in the following indexing bases:

- SCILIT INDEXING DATABASE
- ACADEMIC RESOURCE INDEX/RESEARCHLIB
- WORLDCAT.ORG
- INTERNATIONAL SCIENTIFIC INDEXING
- COSMOS IMPACT FACTOR
- SCIENTIFIC JOURNAL IMPACT FACTOR
- INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
- GOOGLE SCHOLAR
- EUROPUB

Journal DOI: <https://doi.org/10.52340/gbasb>

Print version ISSN:2233-3606

Electronic version ISSN:2960-981X

Information can be found on the “Georgian Academy of Business Sciences” Facebook page - <https://www.facebook.com/profile.php?id=100066389803059>

All interested individuals or organizations can contact me by mobile phone at 593-23-99-58, or via e-mail: temur.babunashvili@mail.ru

On behalf of the editorial board of our magazine, I express my readiness to continue cooperation under new conditions.

Sincerely,
Editor-in-Chief of “Moambe” magazine,
Chairman of the editorial board,
Doctor of Economic Sciences, Professor
Teimuraz Babunashvili

„მოამბე“

საერთაშორისო რეპერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო ჟურნალი, №58, 2026 წელი

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი- მთავარი რედაქტორი და სარე-
დაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქ. თბილისის საპატრიო მოქალაქე.

სარედაქციო კოლეგია მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები

აბაშიშვილი გიორგი, აბდუშელიშვილი გივი, აბრალავა ანზორი (საქ. მეც-
ნიერებათა ეროვნული აკადემიის ნევრ-კორესპონდენტი), ასათიანი რევაზი
(საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი,
ბაკაშვილი ნიკოლოზი, ბარათაშვილი ევგენი, ბერიძე თეიმურაზი, გვა-
ლია ნარბიზი, გომოხია რევაზი, გველესიანი მერაბი, გეგუაძე ბადრი,
ელთაძე ლია, თაკალანძე ლარისა, თურნაშვილი ნათია (საქართველოს ეროვნული
ბანკის პრეზიდენტი), იზორია მარინა, კოჭლამაზაშვილი ლელა, კურტანიძე
დავითი (აშშ), კვალთაშვილი ვაჟა, ლაბარტყავა გულთაზი, ლოჭანიძე
გივი, ლეკაშვილი ეკა, მელაძე სერგო, მძევაბიშვილი ელგუჯა, ნარმა-
ნია დავითი, პაიჭაძე ნუგზარი, როკათლიშვილი მიხეილ (აშშ), სილაგაძე
ავთანდილი (საქ. მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი), სოლომონ-
შვილი დალი, უბრახელიძე მინდია, ძარჩავა ლიონი, ქეშელაშვილი ომარი,
ქუთათელაძე რუსუდანი, ყიფიანი გელა, ყურაშვილი გუგული, შენგა-
ლია თეიმურაზი, შენგელია რევაზი, ჩაბელიშვილი ლალი, ჩაჩელაშვილი
მანია, ჩიხლაძე ნიკო, ჭითანაშვილი ნოდარი (საქართველოს სოფლის მეურნეო-
ბის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი), ჭუმბურიძე მამია, ხელაშვილი
იოსები, მამელოვი ფიზული (აზერბაიჯანის რესპუბლიკა), მელნიკი ტატი-
ანა (უკრაინა), სერძანიანი ნაიკი (სომხეთი), ალირზაევი ალი (აზერბაიჯანის
რესპუბლიკა), ბორზდოვა ტატიანა (ბელორუსია), ალუხანოვი ესპერბერი
(ყაზახეთის რესპუბლიკა), ბალინა ლოპუშინა (უკრაინა), ზალენინი ინგა
(ესტონეთი), ვლოჟენკო ნატალია (უკრაინა), მიხაილ ვარჩოლა (სლოვაკეთი),
ბალინა კუზმენკო (უკრაინა), ტადეუშ ტროციკოვსკი (პოლონეთი). ანატო-
ლი შევერუკი (რუსეთი), იაცეკ სტროჟნი (პოლონეთი), ალიონა ალიენიკოვა
(უკრაინა), ევგენი შუკოვი (რუსეთი), მანტაშტას რასკაუსკას (ლიეტუვა), ვიქ-
ტორია ბრიგალივანაიტი (ლიეტუვა).

შეიქმნა რედაქცია ყოველთვის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს

№58, 2026 წელი

„MOAMBE“
QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №58, 2026

TEIMURAZ BABUNASVILI- Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doktor of Economic Science, President of
Georgian Academy of Business Science,
Honored citizen of Tbilisi

EDITORIAL BOARD
Doctors of science, Professors

ABASHISHVILI GIORGI, ABDUSHELISHVILI GIVI, ABRALAVA ANZORI (Corresponding Member of Georgian national Academy of Science), ASATIANI REVAZ (Academician of the Georgian Academy of Agricultural Sciences), BAKASHVILI NIKOLOZI, BARATASHVILI EVGENI, BERIDZE TEIMURAZI, GVALIA NARGIZI, GOGOKHIA REVAZI, GVELESIANI MERABI, GECHBAIA BADRI, ELIAVA LIA, TAKALANDZE LARISA, TURNAVA NATIA (President of the National Bank of Georgia), IZORIA MARINA, KURTANIDZE DAVITI (USA), KUTATELADZE RUSUDANI, KVALIASHVILI VAJA, LABARTKAVA GULTAZI, LOBJANIDZE GIVI, LEKASHVILI EKA, MELADZE SERGO, MEQVABISHVILI ELGUJA, NARMANIA DAVITI, PAICHADZE NUGZARI, RO-KETLISHVILI MIKHEILI (USA), SILAGADZE AVTANDILI (Member of Georgian national Academy of Science), SOLOGASHVILI DALI, UGREKHELIDZE MINDIA, KARCHAVA LOIDI, KESHELASHVILI OMARI, KIFIANI GELA, KOCHLAMAZASHVILI LELA, KURASHVILI GUGULI, SHENGELIA TEIMURAZI, SHENGELIA REVAZI, CHAGELISHVILI LALI, CHECHELASHVILI MAIA, CHIKHLADZE NIKO, CHITANAVA NODARI (Academician of the Georgian Academy of Agricultural Sciences), CHUMBURIDZE MAMIA, KHELASHVILI IOSEBI, MAMEDOVI FIZULI (AZERBAIDJAN), MELNIKI TATIANA (UKRAINA), SERKHAIANI NAIKI (ARMENIA), ALIRZAEVI ALI (AZERBAIDJAN), BORZDOVA TATIANA (BELORUSIA), ALUKHANOVI ESBERGI (KAZAKHSTAN), GALINA LOPUSHNIAK (UKRAINA), ZALENIENI INGA (ESTONIA), VDOVENKO NATALIA (UKRAINA), VARCHOLA MICHAL (SLOVAKIA), GALINA KUZMENKO (UKRAINA), TADEUSZ TROCIKOWSKI (POLAND), ANATOLI SHEVCHUK (RUSSIA), IACEK STROJNI (POLAND), ALIONA ALENIKOVA (UKRAINA), EVGENI DJUKOV (RUSSIA). MANTAUTAS RASKAUSKAS (LITHUANIA), VIKTORIA GRIGALIVANAITE (LITHUANIA).

შინაარსი

1. სათუნა სარხელაური, თამარ ქაჯანია	9
პრობლემის მიზნების თეორიული ასპექტები	
2. ქეთევან ზაციკაძე, ნუცა შამათავა	19
პუნეობრივი მედიცინის პერსპექტივები	
3. ქეთევან დავითური	23
სოციალური მედიის მომხმარებლის როლი კონტენტის შექმნასა და გავრცელებაში	
4. ირინე არჯვენიძე, ეკატერინე მარუაშვილი	32
თანამედროვე განვითარება და ახალი ტენდენციები ანთროპოლოგიაში	
5. ვაჟა ჩოჩია	36
საერთაშორისო ურთიერთობები ევროპაში გერმანიის გაერთიანების შემდეგ (1871-1872წწ)	
6. მარინა იზორია, გურამ მარსულია	43
ვერსალ-ვაშინგტონის მსოფლიო წესრიგი: 1919-1939 წლების საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის ძირითადი სტრუქტურები	
7. ეკატერინე მარუაშვილი	52
სოციალური ლინგვისტიკა: ურთიერთობა ენასა და საზოგადოებას შორის	
8. ლარისა თაკალანძე	56
საზოგადოებრივი სკოლა 2026: „ევროკავშირი, მშვიდობა და საქართველო“ ჟანრის მონაცემების ფარგლებში	

CONTENTS

1. KHATUNA KHARKHELARI, TAMAR KADJAIA	9
THEORETICAL ASPECTS OF LABOUR MIGRATION	
2. KETEVAN BATSIKADZE, NUTSA SHAMATAVA	19
PERSPECTIVES OF NATURAL MEDICINE	
3. KETEVAN DAVITURI	23
THE ROLE OF THE SOCIAL MEDIA USER IN CREATING AND DISTRIBUTING CON- TENT	
4. IRINE ARJEVANIDZE, EKATERINE MARUASHVILI	32
CONTEMPORARY DEVELOPMENTS AND EMERGING TRENDS IN ANTHROPOLOGY	
5. VAZHA CHOCHIA	36
INTERNATIONAL RELATIONS IN EUROPE AFTER THE UNIFICATION OF GERMANY (1871-1872)	
6. MARINA IZORIA, GURAM MARKHULIA	43
THE VERSAILLES-WASHINGTON WORLD ORDER: THE BASIC STRUCTURES OF THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS 1919-1939	
7. EKATERINE MARUASHVILI	52
SOCIOLINGUISTICS: THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND SOCIETY	
8. LARISA THAKALANDZE	56
SUMMER SCHOOL 2026 „EUROPEAN UNION, PEACE AND GEORGIA“	

შრომითი მიგრაციის თეორიული ასპექტები
(კლასიკური და თანამედროვე მიდგომების შედარება)

ხათუნა ხარხელაური
სტუ-ის ასოცირებული პროფესორი
თამარ ქაჯაია
სტუ-ის ასოცირებული პროფესორი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.01>

შესავალი

შრომითი მიგრაცია თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკისა და საზოგადოების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესს წარმოადგენს. გლობალიზაციის, ეკონომიკური უთანასწორობის, ტექნოლოგიური განვითარებისა და შრომის ბაზრების ტრანსფორმაციის პირობებში, შრომითი მიგრაცია სულ უფრო მასშტაბურ, დინამიკურ და მრავალმხრივ ხასიათს იძენს. როგორც გამგზავნი, ისე მიმღები ქვეყნები მიგრაციის პროცესის შედეგად განიცდიან მნიშვნელოვან დემოგრაფიულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ცვლილებებს, რაც ამ ფენომენის მეცნიერულ ანალიზს განსაკუთრებულ აქტუალობას სძენს.

შრომითი მიგრაციის კვლევა ვერ შემოიფარგლება ერთი თეორიული მიდგომით. სხვადასხვა ეპოქაში ჩამოყალიბებული თეორიები განსხვავებულად განმარტავენ მიგრაციის მიზეზებს, მექანიზმებსა და შედეგებს. დაწყებული რავენშტეინის „მიზიდვა-განზიდვის“ (PUSH-PULL) პრიმიტიული მოდელიდან, შემდგომი ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია და შრომის ბაზრის დუალიზმის თეორია მიგრანტს განიხილავენ, როგორც რაციონალურ „HOMO ECONOMICUS-ს“, რომელიც გადაწყვეტილებას ხარჯებისა და სარგებლის გათვლის საფუძველზე იღებს.

თუმცა, თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში მხოლოდ ეკონომიკური ფაქტორებით მიგრაციის ახსნა არასაკმარისია. სტატიაში კრიტიკულადაა გაანალიზებული კლასიკური თეორიების ის ნაკლოვანებები, რომლებიც ვერ ხსნიან ე.წ. „უძრაობის პარადოქსს“ ან მიგრაციის გაგრძელებას ეკონომიკური მიზეზების ამოწურვის შემდეგ. ამ ხარვეზების შესავსებად, ნაშრომი გვთავაზობს უახლესი პარადიგმების — მიგრაციის ახალი ეკონომიკური თეორიის (NELM), სოციალური კაპიტალის, ტრანსნაციონალიზმისა და მიგრაციული სისტემების — სინთეზს. სწორედ ამ მრავალფეროვნების გამო, შრომითი მიგრაციის ანალიზი საჭიროებს კომპლექსურ და კრიტიკულ მიდგომას.

ნაშრომის მიზანია შრომითი მიგრაციის ძირითადი თეორიების სისტემატიზაცია, მათი შედარებითი ანალიზი და ძლიერი თუ სუსტი მხარეების გამოვლენა. ნაშრომი ეყრდნობა საერთაშორისო აკადემიურ ლიტერატურას და მიზნად ისახავს შრომითი მიგრაციის პროცესის მრავალგანზომილებიანი ბუნების წარმოჩენას.

ძირითადი ტექსტი

ნეოკლასიკური წინამძღვრები: რავენშტეინის „კანონები“ და „PUSH-PULL“ მოდელის კონცეპტუალიზაცია.

თანამედროვე მიგრაციული თეორიების ეპისტემოლოგიური ფუნდამენტი XIX საუკუნის მიწურულს ჩაეყარა. მიგრაციის მეცნიერული შესწავლა უკავშირდება

გერმანელ-ბრიტანელი კარტოგრაფისა და სტატისტიკოსის, ერნსტ გეორგ რავენშტეინის (E.G. RAVENSTEIN) სახელს, რომელმაც 1885-1889 წლებში, ბრიტანეთის აღწერის მონაცემებზე დაყრდნობით, ჩამოაყალიბა „მიგრაციის კანონები“ რომლებიც დღემდე ითვლება მიგრაციული კვლევების კლასიკურ საფუძვლად (RAVENSTEIN, 1885). რავენშტეინის მიდგომა იყო ემპირიული პოზიტივიზმის კლასიკური ნიმუში, რომლის მიზანს წარმოადგენდა მიგრაციული ნაკადების ქცევითი კანონზომიერებების დადგენა.

რავენშტეინის მიერ ფორმულირებული პოსტულატები დღესაც ინარჩუნებენ აქტუალობას, კერძოდ:

1. მანძილის ფაქტორი: მიგრანტთა უმრავლესობა გადაადგილდება მცირე მანძილზე, ხოლო შორ მანძილზე მიგრაცია უპირატესად მიმართულია მსხვილი ინდუსტრიული და კომერციული ცენტრებისკენ (DISTANCE DECAY-ის პრინციპი).

2. ეტაპობრიობა: მიგრაცია ხორციელდება ეტაპობრივად (STEP-BY-STEP MIGRATION) — სოფლიდან დაბაში, დაბიდან მცირე ქალაქში და ბოლოს მეტროპოლისში.

3. ტექნოლოგიური დეტერმინიზმი: ტექნოლოგიების, კომუნიკაციებისა და ტრანსპორტის განვითარება პირდაპირპროპორციულად ზრდის მიგრაციის მოცულობას.

4. ეკონომიკური ფაქტორის დომინირება: მიუხედავად სხვა ფაქტორებისა, მიგრაციის უმთავრესი მამოძრავებელი ძალა ეკონომიკური სარგებელია.

აღნიშნული კანონები XX საუკუნის მეორე ნახევარში სისტემატიზებულ იქნა სოციოლოგ ევერეტ ლის (EVERETT LEE) მიერ, რომელმაც 1966 წელს გამოქვეყნებულ ფუნდამენტურ ნაშრომში „მიგრაციის თეორია“ საბოლოო სახე მისცა ე.წ. „PUSH-PULL“ (განზიდვა-მიზიდვის) მოდელს (LEE, 1966). ლის მიხედვით, მიგრაციული გადაწყვეტილება ოთხი ფაქტორის ურთიერთქმედების შედეგია:

1. ფაქტორები, რომლებიც დაკავშირებულია წარმოშობის ადგილთან (PUSH — უმუშევრობა, დაბალი შემოსავალი, პოლიტიკური რეპრესია);

2. ფაქტორები, რომლებიც დაკავშირებულია დანიშნულების ადგილთან (PULL — მაღალი ხელფასი, უსაფრთხოება, უკეთესი სოციალური გარემო);

3. შუალედური დაბრკოლებები (INTERVENING OBSTACLES — მანძილი, ფიზიკური საზღვრები, სავიზო რეგულაციები);

4. პერსონალური ფაქტორები (ასაკი, განათლება, რისკისადმი დამოკიდებულება).

მიუხედავად იმისა, რომ „PUSH-PULL“ მოდელი დღემდე გამოიყენება როგორც საბაზისო ევრისტიკული ჩარჩო, თანამედროვე აკადემიურ დისკურსში მას ხშირად აკრიტიკებენ ისტორიული კონტექსტის უგულვებელყოფისა და პროცესის ზედმეტად მექანიკური აღქმის გამო. მოდელი ადამიანებს არ განიხილავს როგორც რთულ სოციალურ არსებებს, რომლებსაც აქვთ ემოციები, შიშები და ოჯახური ვალდებულებები. მოდელი მიგრაციას განიხილავს როგორც ინდივიდუალურ აქტს და ვერ ხსნის სტრუქტურულ ძალებს (მაგალითად, გლობალურ უთანასწორობას ან ცენტრი-პერიფერიის სტრუქტურულ ურთიერთდამოკიდებულებას), რომლებიც ხშირად განსაზღვრავენ მიგრანტის „არჩევანს“ მისგან დამოუკიდებლად.

მიუხედავად იმისა, რომ მიგრაციის საკითხებს ძირითად ეკონომიკურ თეორიაში შედარებით მცირე ყურადღება ეთმობა მიგრაციის ეკონომიკურმა ახსნებმა დომინანტური ადგილი დაიკავა აკადემიურ დისკურსში. (HAAS, 2008)

ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია - ნეოკლასიკური წონასწორობის პერსპექტივა.

ეს თეორია მიგრაციის კვლევაში ყველაზე გავლენიანი თეორია მე-20 საუკუნეში. ამ

თეორიის ძირითადი იდეაა, რომ არსებობს გეოგრაფიული დისბალანსი: მსოფლიოში საწარმოო ფაქტორები (შრომა და კაპიტალი) არათანაბრად არის განაწილებული და მიგრაცია ბუნებრივი მექანიზმია, რომელსაც ეკონომიკური სისტემა წონასწორობაში (EQUILIBRIUM) მოჰყავს. ამ თეორიის მიმდევრები მიგრაციას განიხილავენ როგორც შრომითი რესურსების ეფექტიან გადანაწილებას ბაზრის ძალების (მოთხოვნა-მიწოდების) მიერ. თეორია იყოფა ორ ძირითად დონედ: მაკრო (ქვეყნების დონე) და მიკრო (ინდივიდის დონე).

მაკრო დონეზე მიგრაციას განიხილავენ, როგორც სამუშაო ძალის გადანაწილებას ღარიბი (განვითარებადი) რეგიონებიდან/ქვეყნიდან, სადაც ჭარბია მუშახელი, მაგრამ ცოტაა კაპიტალი (ფული/ტექნოლოგია) და ხელფასი დაბალია, მდიდარ რეგიონებში/ქვეყნებში (განვითარებული) სადაც კაპიტალი ჭარბია, მაგრამ აკლია მუშახელი და ხელფასი მაღალია. პროცესი გრძელდება მანამ, სანამ ხელფასები არ გათანაბრდება (წონასწორობა). მიგრაციის შედეგად სამუშაო ძალა ნაკლებად დეფიციტური ხდება მიმღებ ტერიტორიებზე და უფრო იშვიათი — გამგზავნ რეგიონებში, მაშინ როდესაც კაპიტალი (ინვესტიციები) საპირისპირო მიმართულებით მიედინება (იაფი მუშახელისკენ). ამ პროცესს უნდა მოჰყვეს ფაქტორული ფასების გათანაბრება (HECKSCHER–OHLIN-ის მოდელი) (JONES, 2008).

მიკრო დონეზე ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია ემყარება „რაციონალური არჩევანის“ (RATIONAL CHOICE) პრინციპს. ინდივიდუალურ დონეზე ეს პერსპექტივა ეყრდნობა „HOMO ECONOMICUS“-ის (ეკონომიკური ადამიანის) კონცეფციას. ამ კონცეფციის მიხედვით მიგრანტები არიან რაციონალური აქტორები, რომლებიც მიგრაციის გადაწყვეტილებას იღებენ ხარჯი-სარგებლის გაანგარიშების საფუძველზე.

ნეოკლასიკური თეორია სოფლისა და ქალაქის შორის მიგრაციას განვითარების პროცესის ორგანულ ნაწილად განიხილავს. სოფლის ჭარბი სამუშაო ძალა მიემართება ქალაქის ინდუსტრიულ ეკონომიკისკენ (LEWIS, 1954). ეკონომიკური ზრდის ფეი-რანისის მოდელი განვითარების/კეთილდღეობის ეკონომიკაში „დუალიზმის მოდელის“ სახელითაა ცნობილი და შესაძლოა მივიჩნიოთ, როგორც ლუისის „დუალური სექტორის მოდელის“ უფრო კომპლექსური ხედვა. მოდელი განიხილავს ქვეყანას, სადაც არსებობს ორი სექტორი: (1) ტრადიციული სექტორი (სოფლის მეურნეობა) რომელიც ხასიათდება ჭარბი მუშახელით და დაბალი მწარმოებლურობით და (2) თანამედროვე სექტორი (ინდუსტრია), რომელიც ხასიათდება კაპიტალის დაგროვებითა და მაღალი ტექნოლოგიებით. (LEWIS, 1954), (RANIS & FEI, 1961). მოდელი განიხილავს განვითარების სამ ფაზას: (1) საწყის (LMP = 0) ფაზის, როდესაც ხდება სოფლის მეურნეობიდან ჭარბი სამუშაო ძალის მიგრაცია ინდუსტრიულ სექტორში დაბალ ხელფასზე („საარსებო მინიმუმზე“), ისე რომ სოფლის მეურნეობას ზიანი არ მიადგეს, (2) შემდგომ (LMP > 0) ფაზას, როდესაც მუშახელის გადინება გრძელდება, მაგრამ სოფლად ხალხი მცირდება. ახლა უკვე მუშის წასვლა ამცირებს სასოფლო პროდუქციის გამომშვებას. საკვები პროდუქტების დეფიციტი იწვევს ფასების ზრდას და (3) ეს არის გარდამტეხი ფაზა. სოფლის მეურნეობა თავად ხდება ბიზნესი. სოფელში დარჩენილი მუშები იღებენ იმდენს, რამდენიც არის მათი რეალური შრომის ღირებულება. ინდუსტრია და სოფლის მეურნეობა უკვე კონკურენციას უწევენ ერთმანეთს მუშახელისთვის, ხელფასები ორივე სექტორში იზრდება და ეკონომიკა ხდება განვითარებული. ინდუსტრიულ სექტორს უწევს ხელფასების გაზრდა, რათა მუშებმა ძვირი საკვების ყიდვა შეძლონ. ეს ანელებს ინდუსტრიულ ზრდას.

მოგვიანებით ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია განვითარდა, და მიგრაცია ჩასვა ადამიანური კაპიტალის თეორიულ ჩარჩოში, სადაც მიგრაცია განიხილება როგორც ინვესტიცია. ადამიანი დებს ფულს და ძალისხმევას (მიდის უცხოეთში),

რათა მომავალში მიიღოს მეტი უკუგება. ლარი სიაასტადა (SJAASTAD, 1962) თვლის, რომ ინდივიდი არის რაციონალური აქტორი, რომელიც ითვლის მოსალოდნელ შემოსავალს და აკლებს მიგრაციის ფულად (გადაადგილების ხარჯები, საცხოვრებლისა და დასაქმების ძიების ხარჯები), შესაძლებლობის (დაკარგული შემოსავალი სამუშაოს ძიების პერიოდში, დროებითი უმუშევრობა) და ფსიქოლოგიურ (ოჯახის, გარემოს, სოციალური კავშირების დატოვება) ხარჯებს. თუ სარგებელი მეტია ხარჯზე, ის მიდის ემიგრაციაში. მიგრაციის სარგებელი გამოიხატება უფრო მაღალი ხელფასით, უკეთესი დასაქმების შესაძლებლობებით, პროდუქტიულობის ზრდითა და ზოგჯერ მოხმარებითი სარგებლით (მაგ. ცხოვრების პირობები).

ეს მიდგომა განვითარდა ე.წ ჰარის-ტოდაროს მოდელის სახით, რომლის მიხედვით, შრომითი მიგრაცია სოფელიდან-ქალაქში და უფრო ფართო მამტაბითაც, განისაზღვრება არა რეალური ხელფასების სხვაობით, არამედ მოსალოდნელი შემოსავლის სხვაობით. მიგრაცია გრძელდება მანამ, სანამ ქალაქში მოსალოდნელი (EXPECTED) შემოსავალი (ხელფასი გამრავლებული დასაქმების ალბათობაზე) აღემატება სოფლის რეალურ შემოსავალს. (HARRIS & TODARO, 1970). მოდელი ცდილობს ახსნას, თუ რატომ გრძელდება განვითარებად ქვეყნებში სოფლის მოსახლეობის გადასვლა ქალაქებში მიუხედავად ურბანული უმუშევრობის ზრდისა.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს მოდელები შიდა მიგრაციისთვის შეიქმნა, მისი ადაპტირება შესაძლებელია საერთაშორისო მიგრაციის ანალიზშიც. ჯორჯ ბორხასმა (BORJAS, 1989) წამოაყენა საერთაშორისო მიგრაციის ბაზრის იდეა, ხოლო ტორადომ და მარუშკომ შეიმუშავეს არალეგალური საერთაშორისო მიგრაციის მოდელი, რომელიც მოიცავს დაჭერისა და დეპორტაციის რისკებს (TODARO & MARUSZKO, 1987). ამ მოდელის მიხედვით მოსალოდნელ შემოსავალს ასევე აკლდება დაჭერის/დეპორტაციის ალბათობა გამრავლებული ჯარიმის/დეპორტაციის ხარჯებზე. სანამ ეს სხვაობა მეტი იქნება სამშობლოში არსებულ ხელფასზე მიგრანტები მაინც წავლენ რისკზე.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს მიდგომები განსაკუთრებით ძლიერია ეკონომიკური ლოგიკისთვისაზრისით, ნაკლებად ითვალისწინებს ბაზრების არასრულყოფილებას, უგულებელყოფს ინსტიტუციურ ფაქტორებს (საზღვრებსა და ვიზებს), ყურადღებას ამახვილებს ინდივიდზე და ნაკლებად — ოჯახსა და სტრუქტურულ გარემოზე. ნაცვლად დაპირებული „წონასწორობისა“, რეალობაში ხშირია, რომ მიგრაცია კიდევ უფრო აღრმავებს უფსკრულს ღარიბ და მდიდარ ქვეყნებს შორის (HAAS, 2008). მიუხედავად ამისა, ისინი წარმოადგენენ მიგრაციის ეკონომიკური ანალიზის კლასიკურ და ფუნდამენტურ ნაშრომებს.

ისტორიულ-სტრუქტურალისტური დეტერმინიზმი

ესარის ფართო თეორიული მიმართულება, რომელიც მიგრაციისა და განვითარების ანალიზში ჩამოყალიბდა 1960–1980-იან წლებში.

იმანუელ ვალერსტაინის მსოფლიო-სისტემური თეორია (WALLERSTEIN, 1974) ამტკიცებდა, რომ: მსოფლიო ეკონომიკა იყოფა ბირთვად (CORE), ნახევრადპერიფერიად და პერიფერიად. მიგრაცია არის კაპიტალისტური მსოფლიო-სისტემის შედეგი და პერიფერია სტრუქტურულად დამოკიდებულია ბირთვზე. აქ მიგრაცია აღიქმება როგორც გლობალური კაპიტალისტური სტრუქტურის პროდუქტი, ხოლო ინდივიდუალური არჩევანი მეორეხარისხოვანია.

ანდრე ფრანკის დამოკიდებულების თეორიის (FRANK, 1966) ძირითადი თეზისია: განვითარება და განუვითარებლობა ურთიერთდაკავშირებულია და პერიფერია „განვითარდა“ ბირთვის ექსპლუატაციის შედეგად. მიგრაცია აქ

განიხილება როგორც: სტრუქტურული უთანასწორობის შედეგი და კაპიტალისტური ექსპანსიის ნაწილი.

სამირ ამინის პერიფერიის სტრუქტურული დაქვემდებარება (AMIN, 1974) მიგრაციას ხედავს როგორც გლობალური კაპიტალის დაგროვების მექანიზმსა და სამუშაო ძალის გადინებას პერიფერიიდან ბირთვისკენ.

უშუალოდ მიგრაციის კვლევებში მიგრაციის ისტორიულ-სტრუქტურალისტური (სტრუქტურაზე ორიენტირებული) ხედვაში, მკაფიოდ განიხილება მიგრაცია, როგორც კაპიტალისტური წარმოების საჭიროების შედეგი, შრომის ბაზრის სტრუქტურული მოთხოვნის პროდუქტი და ინდივიდუალური არჩევანი პრაქტიკულად იგნორირებულია (CASTLES & KOSACK, IMMIGRANT WORKERS AND CLASS STRUCTURE IN WESTERN EUROPE, 1973). ეს მიდგომა პლურალისტურმა თეორიებმა გააკრიტიკეს, რადგან ის ზედმეტად აქცენტირებდა სტრუქტურულ შეზღუდვებზე და ნაკლებად — ინდივიდებისა და ოჯახების აგენტურობაზე.

სოციალური კაპიტალი - მიგრაციული ქსელები და სისტემები

მიუხედავად იმისა, რომ ეკონომიკური ფაქტორები ხშირად მიგრაციის ერთ-ერთ მთავარ მამომრავებელ ძალად ითვლება და ადამიანები მიისწრაფვიან უკეთესი საცხოვრებელი პირობების მქონე ადგილებისკენ, მხოლოდ ეს ერთი ფაქტორი ვერ ხსნის მიგრაციის ზოგიერთ ფორმას.

ქსელური თეორია მიგრაციას სოციალური კაპიტალის პრიზმიდან განიხილავს. მისი მთავარი არგუმენტი ის არის, რომ მიგრაციის გაგრძელება და გავრცელება არა მხოლოდ ეკონომიკური ფაქტორებით, არამედ პიროვნებათაშორისი კავშირებით — ნათესაობით, მეგობრობით და საერთო თემობრივი წარმომავლობით — არის განპირობებული.

თეორიის ცენტრალური კონცეფციაა „ჯაჭვური მიგრაცია“, სადაც პიონერი მიგრანტები დანიშნულების ადგილზე „ფორპოსტებად“ იქცევიან, რომლებიც შემდგომ მოსულებს ინფორმაციით, საცხოვრებელით და დასაქმების შესაძლებლობებით ეხმარებიან. ეს პროცესი მიგრაციის ხარჯებსა და რისკებს ამცირებს, რის შედეგადაც სულ უფრო მეტ ადამიანს შეუძლია მიგრაციის საშუალება — მიგრაცია ნაკლებად სელექციური ხდება.

დუგლას მეისის მიხედვით, ქსელური კავშირების კრიტიკულ ზღვარს მიღწევის შემდეგ მიგრაცია ხდება თვითშენარჩუნებადი (თვითკმარი) და საწყისი მიზეზების გაქრობის შემდეგაც გრძელდება. კუმულაციური მიზეზი შედეგობრიობა (CUMULATIVE CAUSATION) ეს არის მეისის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი კონცეფცია. მისი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ მიგრაცია თავადვე შობს ახალ მიგრაციას. ამასთანავე, ტრანსნაციონალური იდენტობა ხსნის ფულადი გზავნილების ფენომენს, რომელსაც ნეოკლასიკური თეორია ვერ ხსნის. (MASSEY, და სხვ., 1993)

თუმცა, თეორიას სუსტი მხარეებიც აქვს. ის ვერ განმარტავს, თუ რა იწვევს ქსელების საბოლოო დასუსტებას. გარდა ამისა, მიგრანტები ყოველთვის „ფორპოსტები“ კი არ არიან — შეიძლება „კარისმცველებადაც“ იქცნენ, როდესაც ახალ მოსულთა დახმარებაზე უარს ამბობენ. ქსელები ასევე გამომრიცხავი ხასიათისაა — ნათესაური ჯგუფების გარეთ დარჩენილთათვის მიგრაცია მაინც შეუძლებელი რჩება.

მიგრაციული სისტემების თეორია, ქსელური თეორიის ლოგიკას აფართოებს და მიგრაციას ბევრად უფრო ფართო სისტემურ კონტექსტში ათავსებს. მისი ავტორების განმარტებით, მიგრაციული სისტემა არის ადგილების ერთობლიობა, რომლებიც ადამიანების, საქონლის, კაპიტალისა და ინფორმაციის ორმხრივი ნაკადებით არის დაკავშირებული. (MABOGUNJE, 1970)

თეორიის ფუნდამენტური პრინციპია, რომ მიგრაცია მთლიანად გარდაქმნის

სოციო-ეკონომიკურ გარემოს — როგორც წარმოშობის, ისე დანიშნულების ადგილებში — და ამით თავად განსაზღვრავს შემდგომი მიგრაციის ხასიათს. ეს ორმხრივი, დინამიკური უკუკავშირი მთავარი განმასხვავებელია ქსელური თეორიისგან, რომელიც ძირითადად პიროვნებათაშორის კავშირებზე ამახვილებს ყურადღებას.

თეორია ასევე ხსნის მიგრაციის გეოგრაფიულ სტრუქტურირებას: მიგრაციული ნაკადები კლასტერულია და კონკრეტული ტერიტორიები კონკრეტულ დანიშნულების ადგილებს უკავშირდება — მაგალითად, ჩრდილოეთ აფრიკა ევროკავშირს, ან მექსიკა აშშ-ს. ამ კლასტერულ ნიმუშს ნეოკლასიკური ეკონომიკური ფაქტორები ვერ ხსნიან. (MASSEY, და სხვ., 1993)

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია „სოციალური გზავნილების“ კონცეფცია (LEVITT, 1998): მიგრაციის დონორ საზოგადოებაში დაბრუნებული იდეები, ქცევები და ღირებულებები ადამიანების მისწრაფებებსა და შემდგომ მიგრაციულ გადაწყვეტილებებს აყალიბებს. ამდენად, თეორია თვლის, რომ მიგრაციის გავლენა უნდა შეფასდეს არა მხოლოდ მიგრანტებზე, არამედ მთლიანად გამგზავნ საზოგადოებაზე, მათ შორის არამიგრანტებზეც.

მიგრაციული ქსელებისა და სისტემების კონცეფცია მისი წინამორბედი, კერძოდ ნეოკლასიკური თეორიისაგან, რამდენიმე ასპექტში განსხვავდება. ნეოკლასიკური მოდელი ფულად გზავნილებს ვერ ხსნის, რადგან ინდივიდუალისტური ლოგიკის პირობებში გადარიცხვის მოტივი არ არსებობს, ხოლო ქსელური თეორიისთვის სწორედ ტრანსნაციონალური კავშირები და საზოგადოებრივი კუთვნილების განცდა გზავნილების ბუნებრივ ახსნას იძლევა. ნეოკლასიკური თეორია მიგრაციას დროებით მოვლენად განიხილავს, რომელიც ხელფასების გათანაბრებით თავისთავად წყდება — ქსელური თეორია კი ადასტურებს, რომ ქსელები მიგრაციას ახანგრძლივებს ორიგინალური ეკონომიკური მიზეზების გაქრობის შემდეგ.

შრომით მიგრაციასა და ქვეყნის განვითარების დონეებს შორის ურთიერთქმედების პლურალისტური ხედვები

მიგრაციასა და განვითარებას შორის ურთიერთკავშირის გააზრება დროთა განმავლობაში მნიშვნელოვნად ტრანსფორმირდა, განსაკუთრებით 1980-იანი წლების შემდეგ, როდესაც ჩამოყალიბდა ე.წ. პლურალისტური მიდგომა. აღნიშნული პარადიგმა წარმოიშვა როგორც რეაქცია ნეოკლასიკური და ისტორიულ-სტრუქტურალისტური თეორიების ცალმხრივობაზე და მიზნად ისახავდა სტრუქტურული და აქტორული ფაქტორების ინტეგრაციას (GIDDENS, 1984).

პლურალისტური ხედვის საფუძველში დგას დაშვება, რომ მიგრაციისა და განვითარების ურთიერთქმედება არ არის ერთმნიშვნელოვანი ან სწორხაზოვანი. პირიქით, იგი წარმოადგენს მრავალმხრივ და ჰეტეროგენულ პროცესს, რომელიც განპირობებულია როგორც მაკრო-დონის სტრუქტურული პირობებით (პოლიტიკური, ეკონომიკური და ინსტიტუციური გარემო), ისე მიკრო-დონის გადაწყვეტილებებითა და სტრატეგიებით. ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება „აგენტურობას“, ანუ ინდივიდებისა და შინამეურნეობების უნარს, იმოქმედონ არსებული შეზღუდვების ფარგლებში და გარკვეულწილად გარდაქმნან ეს გარემო.

პლურალისტური მიდგომის განვითარებაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა შრომითი მიგრაციის ახალმა ეკონომიკურმა თეორიამ (NEW ECONOMICS OF LABOUR MIGRATION – NELM), (STARK & BLOOM, 1985) რომელიც მიგრაციას განიხილავს არა ინდივიდუალური, არამედ შინამეურნეობრივი გადაწყვეტილების შედეგად (MASSEY, და სხვ., 1993). აღნიშნული თეორიის მიხედვით, მიგრაცია წარმოადგენს სტრატეგიულ ინსტრუმენტს, რომლის მიზანია არა მხოლოდ შემოსავლის მაქსიმიზაცია, არამედ რისკების დივერსიფიკაცია და მინიმიზაცია

(ODED STARK & LEVHARI). ამგვარად, მიგრაცია ფუნქციონირებს როგორც ერთგვარი „დაზღვევის მექანიზმი“, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც განვითარებად ქვეყნებში ფინანსური და სადაზღვევო ბაზრები არასრულყოფილია.

NELM-ის პარალელურად განვითარდა „საარსებო წყაროს“ (LIVELIHOOD) მიდგომა, რომელიც ხაზს უსვამს, რომ შინამეურნეობები იყენებენ სხვადასხვა სტრატეგიას საკუთარი კეთილდღეობის შესანარჩუნებლად და გასაუმჯობესებლად (CARNEY, 1998.) (ELLIS, 2000). ამ მიდგომის ფარგლებში მიგრაცია განიხილება, როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი ფართო საარსებო სტრატეგიაში, რომელიც მოიცავს როგორც აგრარულ, ისე არააგრარულ საქმიანობებს. მიგრაცია ამ კონტექსტში აღიქმება არა მხოლოდ კრიზისზე რეაგირებად, არამედ როგორც წინასწარ დაგეგმილ და რაციონალურ გადაწყვეტილებად, რომელიც მიმართულია შემოსავლების სტაბილიზაციასა და ინვესტიციების შესაძლებლობების გაფართოებაზე.

პლურალისტური ხედვის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი განზომილებაა ტრანსნაციონალიზმის კონცეფცია, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს მიგრანტთა მრავალლოკაციურ სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ კავშირებზე (CASTLES & MILLER, THE AGE OF MIGRATION, 2003). (FAIST, 1998). ტრანსნაციონალური პერსპექტივა უარყოფს ტრადიციულ დიქოტომიას „წარმოშობისა“ და „დანიშნულების“ ქვეყნებს შორის და ამტკიცებს, რომ მიგრანტებს შეუძლიათ ერთდროულად იყვნენ ჩართული ორივე სივრცეში. ამგვარად, მიგრანტთა ინტეგრაცია მიმდებ ქვეყანაში არ გამორიცხავს მათ აქტიურ მონაწილეობას წარმოშობის ქვეყნის განვითარებაში.

თანამედროვე კვლევები მიუთითებს, რომ ტრანსნაციონალური კავშირები, როგორცაა რემიტენსები, ინვესტიციები და სოციალური ქსელები, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ადგილობრივი ეკონომიკების განვითარებაში. ამასთან, პლურალისტური მიდგომა ხაზს უსვამს, რომ მიგრაციის გავლენა არ არის ერთგვაროვანი და დამოკიდებულია კონტექსტზე, რაც მოითხოვს კომპლექსურ და ინტერდისციპლინურ ანალიზს.

საბოლოოდ, პლურალისტური ხედვა ქმნის უფრო დაბალანსებულ და რეალისტურ ჩარჩოს მიგრაციისა და განვითარების ურთიერთკავშირის გასაანალიზებლად, რადგან იგი აერთიანებს როგორც სტრუქტურულ შეზღუდვებს, ისე ინდივიდებისა და შინამეურნეობების აქტიურ როლს. აღნიშნული მიდგომა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განვითარებადი ქვეყნების კონტექსტში, სადაც მიგრაცია ხშირად წარმოადგენს განვითარების სტრატეგიის მნიშვნელოვან ელემენტს.

დასკვნა

წარმოდგენილი ნაშრომი შრომითი მიგრაციის თეორიული ასპექტების შესახებ ნათლად აჩვენებს, რომ მიგრაცია წარმოადგენს მრავალგანზომილებიან და კომპლექსურ სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესს, რომლის სრულყოფილი ახსნა შეუძლებელია ერთი თეორიული მიდგომის ფარგლებში. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა, რომ კლასიკური თეორიები, განსაკუთრებით ნეოკლასიკური ეკონომიკური მოდელები, მნიშვნელოვან საფუძველს ქმნიან მიგრაციის ანალიზისთვის, თუმცა მათი განმარტებითი ძალა შეზღუდულია, რადგან ისინი ძირითადად ინდივიდუალურ რაციონალურ არჩევანზე და ეკონომიკურ ფაქტორებზე კონცენტრირდებიან.

ნაშრომში განხილული ისტორიულ-სტრუქტურალისტური მიდგომები მიგრაციას განიხილავენ გლობალური ეკონომიკური სისტემისა და სტრუქტურული უთანასწორობის კონტექსტში, რაც მნიშვნელოვნად აფართოებს ანალიზის მასშტაბს, თუმცა ამავე დროს ამცირებს ინდივიდუალური და ოჯახური გადაწყვეტილებების როლს. ამის საპირწონედ, სოციალური კაპიტალის, მიგრაციული ქსელებისა და

სისტემების თეორიები უკეთ ხსნიან მიგრაციის დინამიკურ და თვითგამამყარებელ ბუნებას, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც მიგრაციული პროცესები გრძელდება საწყისი ეკონომიკური მიზეზების ამოწურვის შემდეგაც.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პლურალისტურ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს როგორც სტრუქტურულ, ისე აგენტურ ფაქტორებს და მიგრაციას განიხილავს არა მხოლოდ ინდივიდუალური არჩევანის, არამედ შინამეურნეობრივი სტრატეგიისა და რისკების მართვის მექანიზმის კონტექსტში. აღნიშნული პერსპექტივა ქმნის უფრო რეალისტურ და დაბალანსებულ თეორიულ ჩარჩოს, რომელიც უკეთ ასახავს თანამედროვე მიგრაციული პროცესების მრავალფეროვნებას.

საბოლოოდ, ნაშრომი ადასტურებს, რომ შრომითი მიგრაციის ეფექტიანი ანალიზი საჭიროებს ინტერდისციპლინურ და კომპლექსურ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს ეკონომიკურ, სოციალურ და ინსტიტუციურ ფაქტორებს. აღნიშნული კვლევა წარმოადგენს მნიშვნელოვან თეორიულ საფუძველს მიგრაციის შემდგომი, მათ შორის ემპირიული, კვლევებისთვის და ხელს უწყობს ამ სფეროში არსებული ცოდნის სისტემატიზაციასა და გაღრმავებას.

ბიბლიოგრაფია

1. Amin, S. (1974). *Accumulation on a World Scale*. New York: Monthly Review Press. Retrieved from <https://dokumen.pub/accumulation-on-a-world-scale-a-critique-of-the-theory-of-underdevelopment-2-volumes-1-2-0853452725-9780853452720.html>
2. Borjas, G. J. (1989). *Economic Theory and International Migration*. *International Migration Review*. doi:<https://doi.org/10.1177/019791838902300304>
3. Carney, D. (1998.). *Sustainable Rural Livelihoods: What Contribution Can We Make?* Department for International Development. Retrieved from https://books.google.ge/books/about/Sustainable_Rural_Livelihoods.html?id=0RxFAAAAYAAJ&redir_esc=y
4. Castles, S., & Kosack, G. (1973). *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe*. London: Oxford University Press.
5. Castles, S., & Miller, M. J. (2003). *The Age of Migration*. Palgrave Macmillan. Retrieved from https://books.google.ge/books/about/The_Age_of_Migration.html?id=gNsrnwEACAAJ&redir_esc=y
6. Ellis, F. (2000). *RURAL LIVELIHOOD DIVERSITY IN DEVELOPING COUNTRIES: EVIDENCE AND POLICY IMPLICATIONS*. Oxford University Press. Retrieved from https://books.google.ge/books/about/Rural_Livelihoods_and_Diversity_in_Devel.html?id=9LSqQgAACAAJ&redir_esc=y
7. Faist, T. (1998). *INTERNATIONAL MIGRATION AND TRANSNATIONAL SOCIAL SPACES: THEIR EVOLUTION, SIGNIFICANCE AND FUTURE PROSPECTS*. Bremen: Institut für Interkulturelle und Internationale Studien.
8. Frank, A. G. (1966). *The Development of Underdevelopment*. *Monthly Review*, 17–31. Retrieved from https://www.bresserpereira.org.br/terceiros/cursos/2010/1970.The_Development_of_Underdevelopment.pdf
9. Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society - Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press. Retrieved from http://www.communicationcache.com/uploads/1/0/8/8/10887248/the_constitution_of_society.pdf
10. Haas, H. d. (2008, 02). *Migration and development A theoretical perspective*. Retrieved from International Migration Institute: <https://www.migrationinstitute.org/publications/>

wp-09-08

11. Harris, J. R., & Todaro, M. P. (1970). Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis. *The American Economic Review*, 126-142. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/1807860>
12. Jones, R. W. (2008). Heckscher–Ohlin Trade Theory. *The New Palgrave Dictionary of Economics*. doi:DOI 10.1057/978-1-349-95121-5_1116-2
13. Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 47-57. Retrieved from <http://links.jstor.org/sici?sici=0070-3370%281966%293%3A1%3C47%3AATOM%3E2.0.CO%3B2-B>
14. Levitt, P. (1998). Social Remittances: Migration Driven Local-Level Forms of Cultural Diffusion. *The International Migration Review*, 926-948. doi:<https://doi.org/10.2307/2547666>
15. Lewis, W. A. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. *The Manchester School*, 139-191. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x>
16. Mabogunje, A. L. (1970). Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration. *Geographical Analysis*, 1-18. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>
17. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 431-466. doi:<https://doi.org/10.2307/2938462>
18. Oded Stark, O., & Levhari, D. (n.d.). On Migration and Risk in LDCs. *Economic Development and Cultural Change*,. Retrieved from <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/451312>
19. Ranis, G., & Fei, J. C. (1961). A Theory of Economic Development. *The American Economic Review*, 533-565. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/1812785>
20. Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 167-235. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2979181>
21. Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. In U.-N. B. Research, *Investment in Human Beings* (pp. 80 - 93). *The Journal of Political Economy*.
22. Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The New Economics of Labor Migration. *The American Economic Review*. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/1805591>
23. Todaro, M. P., & Maruszko, L. (1987). Illegal Migration and US Immigration Reform: A Conceptual Framework. *Population and Development Review*, 101-114.
24. Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System*. LONDON: ACADEMIC PRESS. Retrieved from <http://pombo.free.fr/wallersteini.pdf>

“THEORETICAL ASPECTS OF LABOUR MIGRATION (A Comparative Analysis of Classical and Contemporary Approaches)”

Abstract

The paper “Theoretical Aspects of Labour Migration (A Comparative Analysis of Classical and Contemporary Approaches)” provides a comprehensive and systematic overview of the major theoretical frameworks used to explain labour migration. It emphasizes that migration is a complex, multidimensional socio-economic phenomenon that cannot be fully understood through a single theoretical lens. Instead, the study adopts a comparative and integrative approach, analyzing the evolution of migration theories from classical to contemporary paradigms.

The paper begins with the foundational contributions of Ernst Georg Ravenstein, whose “laws of migration” laid the groundwork for empirical migration studies in the late 19th century. These ideas were later refined by Everett Lee’s “push-pull” model, which conceptualizes migration as the result of interacting factors related to origin and destination areas, intervening obstacles, and individual characteristics. While these classical approaches remain influential, the paper critically highlights their limitations, particularly their mechanistic nature and insufficient attention to broader structural and social dimensions.

The neoclassical economic theory of migration is then examined as one of the most dominant frameworks in the 20th century. At the macro level, this theory interprets migration as a mechanism for balancing global inequalities in the distribution of labor and capital, leading to equilibrium in wages across regions. At the micro level, it conceptualizes migrants as rational actors (“Homo Economicus”) who make decisions based on cost-benefit calculations. The paper also discusses key extensions of this approach, including human capital theory and the Harris-Todaro model, which explains migration decisions in terms of expected income rather than actual wages. Despite its analytical strength, the neoclassical approach is criticized for neglecting market imperfections, institutional constraints, and the role of families and social structures.

In contrast, historical-structural theories shift the focus from individual agency to global systems of inequality. Drawing on the works of Wallerstein, Frank, and Amin, the paper presents migration as a product of the capitalist world system, where core countries benefit from the structural dependence of peripheral regions. Migration is thus seen not as a voluntary choice, but as a consequence of systemic economic and political forces. However, this perspective is also critiqued for underestimating the role of individual and household decision-making.

The paper further explores the role of social capital through migration network theory, which explains how interpersonal ties—such as kinship, friendship, and community connections—facilitate and sustain migration flows. These networks reduce the costs and risks associated with migration, leading to “chain migration” and the self-perpetuation of migration processes. Closely related is the concept of cumulative causation, which suggests that migration generates conditions that make further migration more likely. Migration systems theory expands this perspective by analyzing migration as part of broader, interconnected systems involving flows of people, capital, goods, and information. These approaches provide valuable insights into the persistence and geographic patterns of migration, which cannot be explained by purely economic models.

Finally, the paper highlights the emergence of pluralist approaches that seek to integrate structural and agency-based perspectives. A key contribution in this regard is the New Economics of Labour Migration (NELM), which views migration as a household strategy aimed at risk diversification and income stabilization, rather than individual income maximization. Additionally, the livelihood approach and transnationalism are discussed as frameworks that emphasize the multiple strategies households employ to improve their well-being and the ongoing connections migrants maintain across borders. These perspectives underscore the importance of context, institutions, and social relations in shaping migration outcomes.

In conclusion, the paper demonstrates that labour migration is a multifaceted process influenced by economic, social, political, and institutional factors. No single theory is sufficient to explain its complexity; instead, a comprehensive understanding requires an interdisciplinary and integrative framework. By critically comparing classical and contemporary approaches, the study provides a solid theoretical foundation for further research and contributes to a deeper understanding of migration dynamics in the context of globalization.

ბუნებრივი მედიცინის პერსპექტივაში

ქეთევან ბაციკაძე
სტუ-პროფესორი
ნუცა შამათავა
ჯანდაცვის მაგისტრი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.02>

შესავალი.

ფიტომედიცინა (Plant Medicine) საუკუნეების განმავლობაში გამოიყენებოდა სხვადასხვა კულტურასა და ცივილიზაციაში. მცენარეული საშუალებები ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის ერთ-ერთ უძველეს მეთოდად მიიჩნევა. თანამედროვე მეცნიერების განვითარებასთან ერთად გაიზარდა ინტერესი მცენარეული ბიოაქტიური ნივთიერებების მიმართ, რადგან მრავალი კვლევა ადასტურებს მათ ანთების საწინააღმდეგო, ანტიოქსიდანტურ, ანტიმიკრობულ და იმუნომოდულატორულ თვისებებს.

ფიტომედიცინა თანამედროვე მედიცინის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა, რომელიც ეფუძნება მცენარეული ნედლეულის გამოყენებას სამკურნალო მიზნებისთვის. პარალელურად განვითარდა ფიტოკოსმეტიკა — კოსმეტოლოგიის დარგი, რომელიც იყენებს მცენარეულ ექსტრაქტებს კანის მოვლისა და აღდგენის მიზნით.

დღეს მომხმარებელთა დიდი ნაწილი უპირატესობას ანიჭებს ბუნებრივ პროდუქტებს, რაც განპირობებულია ქიმიური საშუალებების გვერდითი ეფექტებითა და ეკოლოგიური ცნობიერების ზრდით. სწორედ ამ ფაქტორებმა განაპირობა ფიტოკოსმეტიკის სწრაფი განვითარება მსოფლიო ბაზარზე.

ფიტოკოსმეტიკაში გამოყენებული აქტიური ინგრედიენტები მრავალფეროვანია:

1. ეთერზეთები- ანთების საწინააღმდეგო. ანტიმიკრობული მოქმედება ;
2. ფლავონოიდები-ანტიოქსიდანტები რომლებიც ხელს უშლიან უჯრედების დაზერებას;
3. ალატონინი, პანტენოლი - კანის რეგენერაციის უალტერნატივო საშუალება;
4. ჰიალურონის მჟავა და მცენარეული ექსტრაქტები- უნარჩუნებენ კანს ტენიანობას და აძლიერებენ მის ელასტიურობას. ეს კომპონენტები იძლევა არა მხოლოდ კოსმეტიკურ ეფექტს არამედ მრავალ ქვეყანაში მას იყენებენ სამედიცინო პრაქტიკაში, როგორც კანის აღმდგენ, ანთების საწინააღმდეგო, ჭრილობის შემახორციებელ საშუალებას

კვლევის მიზანია ბუნებრივი მედიცინისა და ფიტოკოსმეტიკის თანამედროვე მნიშვნელობის, ეფექტურობისა და სამედიცინო პერსპექტივების შეფასება, ასევე მცენარეული კომპონენტების გავლენის განსაზღვრა ადამიანის ჯანმრთელობასა და კანის მდგომარეობაზე.

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევა განხორციელდა სამეცნიერო ლიტერატურის, საერთაშორისო

სამედიცინო სტატიებისა და კლინიკური მონაცემების ანალიზის საფუძველზე. შესწავლილ იქნა:

- ფიტოკოსმეტიკაში გამოყენებული ძირითადი მცენარეული კომპონენტები;
- მათი ბიოქიმიური და ფარმაკოლოგიური მოქმედება;
- გამოყენება დერმატოლოგიასა და აღდგენით მედიცინაში;
- თანამედროვე ტექნოლოგიური ინოვაციები ბუნებრივ მედიცინაში.

კვლევა ეფუძნება შედარებით ანალიზსა და სამეცნიერო წყაროების სისტემატიზაციას.

ფიტოკოსმეტიკაში გამოყენებული აქტიური ნივთიერებები

ეთერზეთები ფართოდ გამოიყენება ფიტოკოსმეტიკაში მათი ანტიმიკრობული და ანთების საწინააღმდეგო თვისებების გამო. განსაკუთრებით ეფექტურია ლავანდის, ჩაის ხისა და გვირილის ეთერზეთები.

ფლავონოიდები ძლიერი ანტიოქსიდანტებია, რომლებიც იცავენ უჯრედებს თავისუფალი რადიკალების ზემოქმედებისგან და ანელებენ კანის დაბერების პროცესს.

საპონინები აუმჯობესებენ კანის დამცავ ფუნქციას, ხოლო ტანინები ხელს უწყობენ ანთების შემცირებას და ქსოვილების გაჯანსაღებას.

ჰიალურონის მჟავა ინარჩუნებს კანის ტენიანობას და ელასტიურობას, ხოლო პანთენოლი ხელს უწყობს ქსოვილების რეგენერაციასა და კანის აღდგენას.

ფიტოკოსმეტიკის როლი მედიცინაში

ფიტოკოსმეტიკა აქტიურად გამოიყენება:

- აკნესა და დერმატიტის მკურნალობაში;
- ქიმიოთერაპიის შემდგომ კანის აღდგენაში;
- ქრონიკული ანთებითი პროცესების მართვაში;
- ჭრილობების შეხორცების პროცესში;
- კანის დაბერების პრევენციაში.

კლინიკური კვლევები ადასტურებს, რომ მცენარეული კომპონენტები ხშირად ნაკლებ გვერდით ეფექტებს იწვევს, ვიდრე სინთეზური პრეპარატები.

თანამედროვე ტექნოლოგიები ფიტოკოსმეტიკაში

ნანოტექნოლოგიების გამოყენება უზრუნველყოფს აქტიური ნივთიერებების კანის ღრმა ფენებში მიწოდებას, რაც ზრდის მათ ეფექტურობას.

გენეტიკური ანალიზისა და ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინებით შესაძლებელია კონკრეტულ პაციენტზე მორგებული ფიტოკოსმეტიკური საშუალებების შექმნა.

კვლევის შედეგები

კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ:

- მცენარეული კომპონენტები ეფექტურად ამცირებენ ანთებით პროცესებს;
- ბუნებრივი ინგრედიენტები ხელს უწყობენ კანის რეგენერაციას;
- ფიტოკოსმეტიკა ამცირებს ქიმიური საშუალებების გამოყენების საჭიროებას;
- თანამედროვე ბიოტექნოლოგიები ზრდის ფიტოკოსმეტიკის ეფექტურობასა და უსაფრთხოებას.

ასევე გამოიკვეთა, რომ მომხმარებელთა მზარდი ინტერესი ბუნებრივი პროდუქტების მიმართ მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ფიტოკოსმეტიკის მსოფლიო ბაზრის განვითარებაზე.

დასკვნა

ფიტომედიცინა და ფიტოკოსმეტიკა თანამედროვე მედიცინის ერთ-ერთი ყველაზე პერსპექტიული მიმართულებაა. მცენარეული ბიოაქტიური ნივთიერებების მრავალმხრივი სამკურნალო ეფექტები ქმნის საფუძველს მათი ინტეგრაციისთვის თანამედროვე სამედიცინო პრაქტიკაში. ბუნებრივი საშუალებების უსაფრთხოება, ეფექტურობა და ეკოლოგიური სისუფთავე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თანამედროვე საზოგადოებისთვის.

სამომავლო კვლევები ხელს შეუწყობს ფიტოკოსმეტიკური პროდუქტების სტანდარტიზაციას, ეფექტურობის კლინიკურ დადასტურებასა და მათი გამოყენების კიდევ უფრო გაფართოებას მედიცინასა და კოსმეტოლოგიაში

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Kumar, P., et al. (2021). Plant-Based Cosmetics and Their Therapeutic Applications. *Journal of Herbal Medicine*.
2. Ekor, M. (2014). The Growing Use of Herbal Medicines: Issues Relating to Adverse Reactions and Challenges in Monitoring Safety. *Frontiers in Pharmacology*.
3. Panossian, A., & Wikman, G. (2010). Effects of Adaptogens on the Central Nervous System and the Molecular Mechanisms Associated with Their Stress-Protective Activity. *Pharmaceuticals*.
4. Draelos, Z. D. (2018). Cosmeceuticals and Botanical Ingredients in Dermatology. *Dermatologic Therapy*.
5. Barel, A. O., Paye, M., & Maibach, H. I. (2014). *Handbook of Cosmetic Science and Technology*. CRC Press.
6. Korać, R. R., & Khambholja, K. M. (2011). Potential of Herbs in Skin Protection from Ultraviolet Radiation. *Pharmacognosy Reviews*.

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია ფიტომედიცინისა და ფიტოკოსმეტიკის მნიშვნელობა თანამედროვე მედიცინასა და კოსმეტოლოგიაში. ფიტომედიცინა ეფუძნება მცენარეული წარმოშობის ნედლეულის და ბიოაქტიური ნივთიერებების გამოყენებას სამკურნალო მიზნებისთვის, ხოლო ფიტოკოსმეტიკა მოიცავს მცენარეულ ინგრედიენტებზე დაფუძნებულ კოსმეტიკურ საშუალებებს, რომლებიც არა მხოლოდ კანის ვიზუალურ გაუმჯობესებას, არამედ ჯანმრთელობის მხარდაჭერასაც უზრუნველყოფს. ნაშრომში აღწერილია მცენარეული კომპონენტების — ეთერზეთების, ფლავონოიდების, საპონინების, ტანინების, პანთენოლისა და ჰიალურონის მჟავის — ანთების საწინააღმდეგო, ანტიოქსიდანტური და რეგენერაციული მოქმედებები. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ფიტოკოსმეტიკის გამოყენებას დერმატოლოგიაში, კანის აღდგენით პროცესებსა და თანამედროვე ბიოტექნოლოგიურ მიმართულებებს, მათ შორის ნანობიოტექნოლოგიასა

და პერსონალიზებულ კოსმეტიკას. კვლევა ადასტურებს, რომ ფიტოკოსმეტიკის პოპულარობა განპირობებულია ეკოლოგიურად სუფთა და უსაფრთხო პროდუქტებზე მზარდი მოთხოვნით, ხოლო მცენარეული ნაერთების სამკურნალო ეფექტები ქმნის საფუძველს მათი ინტეგრაციისთვის თანამედროვე მედიცინაში.

PERSPECTIVES OF NATURAL MEDICINE

Ketevan Batsikadze, Professor, GTU
Nutsa Shamatava, Medical Doctor; Master of Public Health

Abstract

The article discusses the importance of phytomedicine and phytocosmetics in modern medicine and cosmetology. Phytomedicine is based on the use of plant-derived raw materials and bioactive compounds for therapeutic purposes, while phytocosmetics include cosmetic products formulated with plant-based ingredients that not only improve the appearance of the skin but also support overall skin health. The paper describes the anti-inflammatory, antioxidant, and regenerative effects of plant-derived components such as essential oils, flavonoids, saponins, tannins, panthenol, and hyaluronic acid. Particular attention is given to the application of phytocosmetics in dermatology, skin regeneration processes, and modern biotechnological approaches, including nanotechnology and personalized cosmetics. The study confirms that the growing popularity of phytocosmetics is driven by increasing consumer demand for environmentally friendly and safe products, while the therapeutic properties of plant compounds provide a strong foundation for their integration into modern medical practice.

სოციალური მედიის მომხმარებლის როლი კონტენტის შექმნასა და გავრცელებაში

ქეთევან დავითური
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
მასობრივი კომუნიკაციის პროგრამის დოქტორანტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.03>

საკვანძო სიტყვები: სოციალური მედია, კონტენტი, ალგორითმები, სოციალური მედიის მომხმარებლები

სოციალური ქსელები საზოგადოებრივი ცხოვრების პროცესში ერთ-ერთ ფუნდამენტურ როლს ასრულებენ. ციფრულმა მედიამ გარდამტეხი მნიშვნელობა შეიძინა მედიის განვითარებაში. თუკი, ტრადიციული მედიასაშუალებები მხოლოდ ინფორმაციის გავრცელებას უზრუნველყოფდნენ, ციფრული მედიის ჩამოყალიბებამ მომხმარებლებს შესაძლებლობა მისცა იყოს არამხოლოდ ინფორმაციის მიმღები, არამედ გამავრცელებელიც, ამასთანავე ციფრული პლათფორმები მნიშვნელოვანი სივრცეა ინდივიდის ერთ-ერთი უმთავრესი ფსიქოსოციალური საჭიროების, თვითგამოხატვისა და საკუთარი იდენტობის დაფიქსირების ასპექტში. იგი არა მხოლოდ კონტენტის შემქმნალი და გამავრცელებელი, არამედ აქტიური შემფასებელი და ამავედროულად ტრანსფორმაციისა და განზოგადებული ტენდენციების ჩამოყალიბების აქტიური მონაწილეცაა. ციფრული პლათფორმები ემყარებიან ინფორმაციის ორმხრივი მიმოცვლის პრინციპებს. თითოეულ ინდივიდს შესაძლებლობა ეძლევა შეუზღუდავად გაავრცელოს საკუთარი შექმნილი კონტენტი, რომელიც მისთვის სასურველ ნარატივს ატარებს. შეუზღუდავია როგორც ინფორმაციის გავრცელების არეალი, ამასთანავე ციფრული მედიის შემთხვევაში დროით სივრცობრივი განზომილებებიც მინიმუმამდეა დაყვანილი. ინფორმაციის გავრცელება ხდება სოციალური ქსელებისა და პლატფორმების სპეციფიკის, ალგორითმული სისტემის გათვალისწინებით. ზოგიერთ შემთხვევაში მხოლოდ ტექსტით, ფოტოთი, ვიდეოთი, პირდაპირი ჩართვით, ანდაც ერთობლივად. ინფორმაციის გავრცელების არეალთან ერთად, გაზრდილია გავრცელების სიჩქარეც, ხოლო ალგორითმული სისტემა ხელს უწყობს მომხმარებლის მიერ განთავსებული კონტენტის ფართო აუდიტორიამდე ეფექტურად მიტანას, ისევე როგორც ხელშემწყობი ფაქტორია მომხმარებელთა მიერ რეაქციის გამოხატვა და საკუთარი აზრის დაფიქსირების შესაძლებლობაც. (მოწონება, კომენტარი, გაზიარება). მომხმარებლებისთვის სოციალური მედია არის არა მხოლოდ ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების, არამედ თვითგამოხატვისა და სოციალურ პროცესებში ჩართულობის შესაძლებლობაც, თითოეული ინდივიდი განურჩევლად ასაკის, სქესისა და სოციალური ფაქტორებისა ხდება საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებისა და ფორმირების განმსაზღვრელი, რაც ზრდის პასუხისმგებლობას ინფორმაციის გავრცელებისას. ის უნდა იყოს დამოწმებული, სანდო და ეთიკური სტანდარტების შესაბამისი, რაც სადღეისოდ მედიისა და მით უფრო სოციალური მედიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ამასთანავე ფუნდამენტური დილემაა.

სტატიის მიზანია სოციალური ქსელების მომხმარებელთა როლის განსაზღვრა ციფრული კონტენტის შექმნასა და გავრცელებაში, იმის შეფასება, თუ რამდენად

დიდია მომხმარებელთა მნიშვნელობა ციფრულ მედიაში სტერეოტიპებისა და ტრენდების ჩამოყალიბებაში, ამასთანავე ანალიზი თუ როგორ ყალიბდება ციფრული მედია საზოგადოება და როგორია კომუნიკაციი ვირტუალურ რეალობაში.

ციფრულმა ტექნოლოგიურმა პროგრესმა მედიის ტრადიციული საშუალებების მთავარ ფუნქციასთან, ინფორმაციის გავრცელებასთან ერთად შექმნა არაერთი განსაკუთრებული და აქამდე წარმოუდგენელი შესაძლებლობა, რომელიც ციფრული მედიის მთავარი განმასხვავებელი ნიშანია. იგულისხმება ინფორმაციის ორმხრივი მიმოცვლა, კონტენტის მომხმარებლის მიერ შექმნა და გავრცელება, სამიზნე აუდიტორიის შექმნა, დროით სივრცობრივი ხელის შემშლელი ფაქტორების უგულვებლყოფა და ვირტუალური რეალობისგან რადიკალურად განსხვავებული სამყარო, რომელმაც მოიცვა სრულიად მსოფლიო და დღითი დღე უფრო და უფრო პოპულარული ხდება. სოციალური ქსელების მომხმარებლის რაოდენობა მუდმივად ზრდადია, რაც განპირობებულია იმ აქამდე წარმოუდგენელი შესაძლებლობების, რომლებიც ორიენტირებულია მომხმარებლის, როგორც ცალკეული ინდივიდის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ფსიქოემოციური საჭიროების, თვითგამოხატვისა და უკუკავშირის მიღების ხელშესაწყობად. ზემოთ ხსენებულმა შესაძლებლობებმა, გარდა დადებითი ასპექტებისა, საზოგადოება ბევრი ჯერ კიდევ გადაუჭრელი დილემის წინაშე დააყენა. მომხმარებლის მიერ გენერირებული კონტენტი სიცრული მედიის ერთ-ერთი მთავარი დაამავდროულად სპეციფიკური მახასიათებელია. მედია, რომელიც აღარ ეფუძნება მრავალწლიანი სწავლების შედეგად ჩამოყალიბებული პროფესიონალების მიერ სრული ჟურნალისტური და ეთიკური სტანდარტების დაცვით შექმნილ ინფორმაციას, ფაქტობრივად უმართავ სივრცედ იქცა, სადაც ძნელია გამიჯნო რეალობა, დეზინფორმაციისგან, არასრულად კონტროლირებადია სიძულვილის ენა, ე.წ. ფეიკ ნიუსები, ძალადობის შემცველი კონტენტის გავრცელება და სხვა. ამასთანავე აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ციფრული მედიას არ დაუკარგავს მედიის ფუნდამენტური როლი, რომელიც საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებას გულისხმობს. ამრიგად დილემა კიდევ უფრო მწვავეა, რადგან რთულია წინასწარ პროგნოზირება თუ რა გავლენას მოახდენს აუდიტორიაზე ინფორმაციის უმართავი და უზღვავი ნაკადი. ამასთანავე მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს თუ რა არის ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივი აზრის განსაზღვრასა და ფორმირებაში, აგრეთვე მომხმარებლის მოტივაციასა და ინტერესის ჩამოყალიბებაზე, რაც საბოლოო ჯამში მისი კონტენტის შექმნის პროცესს განსაზღვრავს. ამრიგად, კვლევის მიზანია განვსაზღვროთ სოციალური მედიის მომხმარებლის როლი, კონტენტის შექმნაში და ამასთანავე დაკვირვებით მიღებულ შედეგებზე დაყრდნობით გამოვკვეთოთ ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები რომლებიც დაკავშირებულია უშუალოდ კონტენტის შექმნის პროცესთან. ამასთანავე მიმოხილული იქნება ის მნიშვნელოვანი ასპექტებიც, რომლებიც მომხმარებლის მიერ გენერირებული კონტენტის გავრცელებასა და გამოყენებასთანა დაკავშირებული.

მკვლევრები ყოველთვის ინტერესდებოდნენ მედიის გავლენებითა და როლით საზოგადოებრივი პროცესების წარმართვაში. შესაბამისად, მოცემულ საკითხებზე არაერთი ნაშრომი არსებობს. თითოეული მათგანი ხაზგასმით ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ მედიას განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის მომხმარებლის ცნობიერების ჩამოყალიბებაში და ამასთანავე განსაკუთრებული როლი უკავია საზოგადოებრივ, სოციალური თუ პოლიტიკური პროცესების წარმართვაში. აგრეთვე, საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ თითოეულ კვლევას სხვა კვლევების სახით თითქმის ყოველთვის აქვს გარკვეული წინაპირობა, ისევე, როგორც ყოველი მომდევნო კვლევა, შესაძლოა

დროთა განმავლობაში სხვა კვლევების ფუნდამენტად იქცეს, განსაკუთრებით კი სოციალურ მეცნიერებებში, სადაც დრო გადამწყვეტ როლს ასრულებს და დამოკიდებულებები და მიდგომები მუდმივად ცვალებადია.

მას შემდეგ რაც ინტერნეტ მედიამ საზოგადოების განსაკუთრებული ჩართულობა დაიშინა და შესაძლოა ითქვას ნაწილობრივ უკან მოიტოვა ტრადიციული მედია საშუალებები, დარგის სპეციალისტებმა და არამხოლოდ, აქტიურად დაიწყეს სხვადასხვა კონკრეტული მიმართულებებით სოციალური მედიისა და მისი გავლენების შესწავლა. ტრადიციული მედია საშუალებების ტრანსფორმაციასთან ერთად, მომხმარებელმაც განიცადა ტრანსფორმაცია. ინფორმაციის მიმღებიდან, იგი იქცა ინფორმაციის შემქმნელად და ამავედროულად გამავრცელებლად. მას მიეცა შესაძლებლობა აქტიურად დააფიქსიროს საკუთარი აზრი, გამოხატოს რეაქცია, გახდეს ინფორმაციის გამავრცელებელი, გარკვეული კონტენტის ავტორი და ამგვარად იყოს ციფრული მედიის ნაწილი. ამერიკელი მწერალი, ფუტურისტი და ბიზნესმენი ალვინ ტოფლერი ნაშრომში „The Third wave“ ნათლად წარმოაჩენს ციფრული მედიის იმ ძირითად განმასხვავებელ ნიშან თვისებებს რომლებიც მას ტრადიციული მედიისგან გამოყოფს. ავტორი წიგნში განმარტავს, ტერმინს „პროსუმერი“, რომელიც გულისხმობს ციფრული მედიის მომხმარებელთა კატეგორიას, რომელიც არა მხოლოდ მოიხმარეს სოციალურ ქსელებს, აგრეთვე თავადაც გარკვეული კონტენტის შემქმნელია. ნაშრომში აქცენტები გაკეთებულია შემდეგ პლათფორმებზე: Facebook, Instagram, TikTok და YouTube, რომლებიც საკუთარი კონცეფციის გათვალისწინებით, განსაკუთრებით ზემოქმედებენ მომხმარებლის ინფორმაციულ გარემოზე. ტოფლერი წიგნში კაცობრიობის განვითარების ისტორიას სამ ნაწილად ყოფს და მესამე ნაწილს სწორედ რომ ტექნოლოგიურ განვითარებას უთმობს, რომელიც სოციალური მეცნიერებებით დაინტერესებულ პირებში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს. ნაშრომი ამერიკის შეერთებულ შტატებში გარკვეული პერიოდით აკრძალულიც კი იყო. ნაშრომი ორიენტირებულია მომავლის პერსპექტივებზე, რომელიც ტექნოლოგიური განვითარების შესაძლო გავლენების პროგნოზირებას ეფუძნება. იმის გათვალისწინებით, რომ ამერიკელმა მწერალმა მოცემული წიგნი გასული საუკუნის ოთხმოციან წლებში დაწერა, ერთგვარ მომავლის წინასწარ განჭვრეტადაც კი შეგვიძლია აღვიქვათ. მისი ცნობილი ფრაზაა: „მასების ნაცვლად, რომლებიც ერთსა და იმავე შეტყობინებებს იღებენ, უფრო მცირე ჯგუფები ერთმანეთს საკუთარი ინფორმაციისა და წარმოდგენების დიდ რაოდენობას უზიარებენ.“ სოციალური ქსელების არსებობა კი სწორედ რომ ტოფლერის სიტყვების დასტურად შეგვიძლია მივიჩნიოთ. (Toffler, 1980). ამავე თემას ეხმიანება, აქსელ ბრუნსი ნაშრომში: Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Producership „იხსნება საზღვრები კონტენტის მწარმოებლებსა და მომხმარებლებს შორის და ყველა მონაწილე ერთდროულად ხდება ინფორმაციის როგორც მომხმარებელი, ასევე შემქმნელი“ ზემოთხსენებული ორივე ავტორი თანხმდება იმაზე, რომ თანამედროვე ციფრულ გარემოში, მომხმარებელი აღარ იმყოფება პასიურ მდგომარეობაში, იგი ქმნის, ავრცელებს გარდაქმნის ინფორმაციას, რაც ქმნის ახლებურ, ქსელური კომუნიკაციის მოდელს. აგრეთვე მნიშვნელოვანია (Kaplan & Haenlein, Michael, 2009) სტატია, სადაც დეტალურადაა განხილული ციფრული მედია, როგორც, კომუნიკაციის ახალი სოციალური ფორმა. ავტორები განმარტავენ სოციალური მედიის ექვს ძირითად ტიპს. კოლაბორაციული პროექტები, ბლოგები და მიკრობლოგები, კონტენტის პლატფორმები, სოციალური ქსელები, ვირტუალური თამაშები, ვირტუალური სოციალური სამყაროები. ამასთანავე, ავტორები ნაშრომში მიმოიხილავენ ციფრული

მედიის მნიშვნელოვან როლს მარკეტინგისა და ბიზნესის განვითარებაშიც, სადაც მედია არა მხოლოდ კომუნიკაციის საშუალებაა, არამედ ბრენდის შექმნისა და ბიზნესის განვითარების, ერთ-ერთი მთავარი ხელშემწყობია. მოცემული ნაშრომი მიიჩნევა ერთ-ერთ პირველ სისტემურ ჩარჩოდ სოციალური მედიის გასაგებად და საფუძველს უყრის მის შემდგომ აკადემიურ კვლევებს.

ადამიანის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ფსიქოსოციალურ საჭიროებას, საკუთარი იდენტობისა და პირადი ნარატივის გამოხატვა და გაზიარება წარმოადგენს, ამრიგად სოციალური ქსელები ამ მხრივ მომხმარებლებისთვის კიდევ უფრო საინტერესო და მიმზიდველი სივრცეა. თითოეული მათგანი სწორედ რომ ინფორმაციის გაზიარებასა და გაცვლას ემსახურება, თუმცა ამასთანავე, არსებობს ფუნდამენტური განმასხვავებელი ნიშნებიც. სოციალური ქსელების პლატფორმები, იძლევა საშუალებას, მომხმარებლებმა განათვასონ ტექსტი, ფოტო, ვიდეო, დააფიქსირონ საკუთარი აზრი კომენტარის სახით, გამოხატონ რეაქცია, განათვასონ სხვადასხვა შინაარსის პოსტი, ამასთანავე გადააზრირონ ინფორმაცია, თითოეული ეს ქმედება კი კონტენტის ხილვადობის გაზრდის ხელშემწყობი ფაქტორებია. სოციალური ქსელების განსხვავებები და მათი გავლენები მომხმარებელზე (Waterloo, 2018) კვლევაში დეტალურადაა აღწერილი, ისევე, როგორც მათი ფუნქციონირების მოდელები, თუმცა საბოლოო ჯამში კონტენტის რეიტინგულობა მაინც მომხმარებლის აქტიურობით განისაზღვრება. თითოეული გამოხატული რეაქცია, კომენტარი, თუ გაზიარება ხელს უწყობს მის ვირუსულად გავრცელებასა და მაქსიმალურად დიდი აუდიტორიისთვის ჩვენებას. მიუხედავად იმისა რომ მომხმარებლის ჩართულობა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია, კონტენტის გავრცელებაში, მხოლოდ ეს არ კმარა და მისი ხილვადობა ხშირად ალგორითმულ სისტემასთანაა დაკავშირებული, ისინი ფილტრავენ და პრიორიტეტებს ანიჭებენ კონკრეტული შინაარსს მომხმარებლის ინტერესებისა და ჩართულობის გათვალისწინებით. მომხმარებელი არის კონტენტის შემქმნელი, ხოლო ალგორითმი არის გადამწყვეტი იმისა თუ რამდენად უნდა მიენიჭოს უპირატესობა მას და რამხელა მასშტაბით მოიცვას აუდიტორია, აგრეთვე, ირჩევს მიზნობრივ ჯგუფებსაც და კონკრეტულად იმ აუდიტორიას აჩვენებს ატვირთულ ინფორმაციას, რომლის ინტერესებსაც ესადაგება. თანამედროვე ციფრული პლატფორმები, აქტიურად იყენებენ ალგორითმულ სისტემებს, რომლებიც შემდეგი პრინციპებით ფუნქციონირებენ: კონტენტის შეფასება მისი პოტენციური ინტერესის მიხედვით, პოსტის მიწოდება თავდაპირველად მცირე აუდიტორიაზე, თუ პოსტმა მცირე აუდიტორიის რაოდენობის უმრავლესობის ყურადღება მიიპყრო, შემდეგ ვრცელდება უფრო დიდ მასშტაბებზე. ამასთანავე, აღსანიშნავია ისიც რომ ალგორითმული გავრცელება ქმნის რამდენიმე შედეგს, რომელიც განსაზღვრავს მის ეფექტს საზოგადოებაზე: ზოგიერთ შემთხვევაში ინფორმაციის გავრცელების მასშტაბურობის მიუხედავად, შესაძლებელია მომხმარებლის ყურადღება ნაკლები იყოს, აუდიტორიის მიერ გავრცელებული კონტენტის აღქმა იყოს რადიკალურად არაერთგვაროვანი, ასეთ შემთხვევაში ალგორითმი წყვეტს, შეწყვიტოს თუ არა მისი გავრცელება და შესაძლოა პრიორიტეტები სხაგვარად გადაანაწილოს. ალგორითმები ძალიან ხშირად თრგუნავენ ახლებური შინაარსის კონტენტის გავრცელებას და უკვე პოპულარულზე აკეთებენ აქცენტს, ამასთანავე ინფორმაციის განმეორებით მიწოდებით მომხმარებლის აზრისა თუ კონკრეტული საკითხებისადმი დამოკიდებულებების ჩამოყალიბებაზეც ახდენენ გავლენას. (Covington, Adams, & Sargin, 2016) გახლავთ, ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი კვლევა, რომელიც რომელიც აღწერს როგორ იყენებს YouTube ღრმა ნეირონულ ქსელებს

ვიდეოების რეკომენდაციისთვის მასშტაბურ სისტემაში.“ YouTube იყენებს ღრმა ნეირონულ ქსელებზე დაფუძნებულ ორსაფეხურიან რეკომენდაციის სისტემას, რომელიც შედგება კანდიდატების გენერაციისა და რანჟირების მოდელებისგან (Covington et al., 2016). ეს სისტემა შექმნილია იმისთვის, რომ დაამუშაოს ძალიან დიდი მასშტაბის ვიდეო მონაცემები და ოპტიმიზაცია გაუკეთოს მომხმარებლის ჩართულობას ყურების დროის მიხედვით“. ამასთანავე მეტად საინტერესო კვლევის მიხედვით, „The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You“ არსებობს სპეციალური პერსონალიზაციის ალგორითმები, რომლებიც მიზანმიმართულად ფილტრავენ ინფორმაციას და მომხმარებლებს მხოლოდ მისი პროფილის დაკვირვებისა და გაანალიზების შედეგად, მხოლოდ მის ინტერესებზე მორგებულ კონტენტს სთავაზობენ. ეგრედწოდებული „ფილტრის ბურთები“ ფილტრავენ და გაფილტრულ, ინდივიდუალურ ინტერესებზე მორგებულ კონტენტს სთავაზობენ მომხმარებელს.(Pariser, 2011) . ალგორითმული სისტემის ფუნქციონირების განხილვისას, უნდა მიმოვიხილოთ შემდეგი ნაშრომიც: „The Relevance of Algorithms“ (Gillespie, 2014) გილსეპის მიხედვით ალგორითმული სისტემა არა მხოლოდ ტექნიკური ინდტრუმენტია, არამედ, სოციალურ კულტურული ძალა, რომელიც ადამიანის როგორც პიროვნების ცნობიერების ჩამოყალიბებაში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს, ისინი პირდაპირ გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივ დისკურსზე, ამასთანავე ავტორის დაკვირვებით ისინი მუშაობენ მომხმარებლის მომავალ ქცევაზე პროგნოზით. ავტორი მათ არ განიხილავს როგორც ნეიტრალურ ტექნიკურ სისტემას, რადგან „ისინი აქტიურად განსაზღვრავენ ინფორმაციის რელევანტურობას და ხილვადობას, რაც მათ აქცევს მნიშვნელოვან სოციალურ და პოლიტიკურ მექანიზმად“.

მომხმარებლის როლის განსაზღვრისას კონტენტის შექმნასა და გავრცელებაში, ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ ინფლუენსერების როლიც. ტერმინი ინფლუენსერი მას შემდეგ დამკვიდრდა, რაც სოციალურ ქსელებში გამოჩნდნენ ადამიანები, რომლებიც მომხმარებელთა განსაკუთრებულად დიდი ნაწილის ინტერესს იწვევენ. „Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. Public Relations Review“ ნაშრომში ავტორები მკაფიოდ აყალიბებენ და განმარტავენ ინფლუენსერის მნიშვნელობასა და როლს ისინი არიან ე.წ. „ციფრული აზრის ლიდერები“, რომლებიც სოციალური ქსელების სხვადასხვა პლატფორმებზე პოზიციონირებენ, ავრცელებენ გარკვეული შინაარსის კონტენტს და გავლენას ახდენენ აუდიტორიის ცნობიერებაზე. თითოეულ მათგანს ყავს ათასობით (ზოგჯერ მილიონობით), მიმდევარი, რომლებიც მუდმივად აკვირდებიან მათ ცხოვრებას, იზიარებენ მათ რჩევებსა თუ მსოფლმხედველობას. ინფლუენსერების შემთხვევაშიც ალგორითმული სისტემის ფუნქციონირება ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორია, რადგან აქაც, სწორედ ალგორითმი წყვეტს, თუ რამდენად ნახვადი უნდა იყოს მათ მიერ განთავსებული კონტენტი. (Freberg, Graham, K, McGaughey, K, & Freberg, L. A, 2011). მნიშვნელოვანია მიმოვიხილოთ 2020 წლის კვლევა „Influencers on Instagram: Antecedents and Consequences of Opinion Leadership“, რომელიც ადასტურებს იმ აზრს, რომ ინფლუენსერები არა მხოლოდ სოციალური ქსელების მომხმარებლები არიან, არამედ საკმაოდ დიდი წვლილი მიუძღვით საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზეც. კვლევის მიზანი იყო, იმ მნიშვნელოვანი ასპექტების გამოვლენა, რომლებიც მომხმარებლებს, „აზრის ლიდერებად“ აყალიბებს. რატომ ენდობა მათ აუდიტორია და რა გავლენას ახდენს მათზე ეს ნდობის ფაქტორი. კვლევა უშუალოდ Instagram-ზე მოდისა და ცხოვრების სტილის ხარისხთან იყო დაკავშირებული. სადაც სულ 808 მიმდევარზე ჩატარდა დაკვირვება. კვლევა რაოდენობრივი

კვლევის მეთოდებს ეფუძნებოდა. ავტორების ერთ-ერთი მთავარი მიგნება იყო ის, რომ მთავარი არა მიმდევრების რაოდენობა, არამედ ხარისხიანი, სხვებისგან გამორჩეული, საინტერესო და კრეატიული კონტენტი იყო. მნიშვნელობა ენიჭებოდა კრეატორის ინდივიდუალიზმსა და განსხვავებულობას. კვლევის მეორე ძირითადი მიგნება მდომარეობს შემდეგში: როდესაც ინფლუენსერი აღიქმება როგორც აზრის ლიდერი, მის მიმართ ნდობის ფაქტორი კიდევ უფრო იზრდება, ასევე მომხმარებლის მხრიდან ხდება მისი „პროფილის“ გაზიარება სხვებისთვისაც და კრეატორის მიერ გაცემული რჩევებისა და რეკომენდაციების გათვალისწინების ალბათობაც იზრდება, რაც კომერციული თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანი განსახილველია. (Casaló & Ibáñez-Sánchez-, 2020) ამასთანავე საგულისხმოა ისიც, თუ რა ფაქტორების გათვალისწინებით ქმნიან კრეატორები ანდაც უბრალოდ სოციალური ქსელების მომხმარებლები საკუთარ კონტენტს. კვლევებმა ცხადყო რომ კონტენტის შექმნა რამდენიმე მნიშვნელოვან ასპექტს ეფუძნება. ესენია: აუდიტორიის ინტერესები და მოლოდინები. კრეატორები ყოველთვის აკეთებენ პატარა დაკვირვებებს, თუ რა სახის კონტენტი უფრო მეტი პოპულარობით სარგებლობს სოც. მედია მომხმარებლებში, ამასთანავე გულწრფელობა და ავთენტურობა აღმოჩნდა ის რაც მომხმარებელს განსაკუთრებით იზიდავთ, ინდივიდუალიზმთან და კრეატიულობასთან ერთად, აგრეთვე კრეატორები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ კონტენტის განთავსების დროს. დღეებისა და საათების გათვალისწინებით, რადგან არსებობს გარკვეული დაკვირვებები, რომლებიც განსაზღვრავენ თუ როდისაა მომხმარებელი ყველაზე აქტიური, მნიშვნელოვანია ჰემთეგების გამოყენებაც, ფოტო-ვიდეოს ხარისხი, ფორმატი და ვიზუალური მხარე. ინფლუენსერები ქმნიან გარკვეულ იდენტობებსა და პირად ნარატივს, რომელთან გაიგივებული შინაარსის კონტენტსაც ქმნიან და ავრცელებენ. ეს შეიძლება იყოს მოდა, ფუდ-ბლოგინგი, მოგზაურობა თუ სხვა. კრეატორები ასევე აქტიურად თანამშრომლობენ ბრენდებთან და კომპანიებთან, რაც ასევე ახდენს გავლენას მათ მიერ განთავსებული კონტენტის შინაარსზეც და ბოლოს „Opinion leadership vs. para-social relationship: Key factors in influencer marketing“ ნაშრომში გამოიკვეთა, რომ „ინფლუენსერები კონტენტის შექმნის პროცესში ითვალისწინებენ აუდიტორიის ინტერესებს, პლატფორმის ალგორითმულ მოთხოვნებს, პირადი ბრენდის იდენტობასა და კომერციულ მიზნებს. თანამედროვე კვლევების მიხედვით, წარმატებული კონტენტის საფუძველს წარმოადგენს ავთენტურობის აღქმა, აუდიტორიასთან ემოციური კავშირის ფორმირება და ისეთი შინაარსის შექმნა, რომელიც ერთდროულად აკმაყოფილებს როგორც მიმდევრების მოლოდინებს, ისე პლატფორმის ჩართულობაზე ორიენტირებულ მექანიზმებს“ (Farivar, Wang, F, & Yuan, Y., 2021)

მნიშვნელოვანია მუდმივი სოციალური მედია მონიტორინგი, აგრეთვე მოცემულ თემაზე კვლევითი საქმიანობის პერმანენტულობა. როგორც ციფრული მედიის ყველა მიმართულებით, აქაც საჭიროა მედია წიგნიერების მაქსიმალური განვითარება და ციფრული მედია ეთიკის დახვეწა - შესაბამისი, ახალი რეგულაციების შემოღება. ამასთანავე მნიშვნელოვანია ალგორითმული სისტემის ფუნქციონირების მოდელების გადახედვა და გაუმჯობესება, რათა უფრო მეტად იყოს თვალსაჩინო კონკრეტულად რას ემყარება კონტენტის გავრცელება და მისი ჩვენება ფართო აუდიტორიისთვის. გარდა ზოგადი ციფრული მედია ეთიკისა, მნიშვნელოვანია ჩამოყალიბდეს კონკრეტულად ინფლუენსერებზე მორგებული ეთიკური სტანდარტები, რათა არ მოხდეს მათი გავლენის საზოგადოებისთვის საზიანო მნიშვნელობით გამოყენება.

ციფრული მედიის ჩამოყალიბებამ, ძირეული ცვლილებები მოახდინა

მედიის როლისა და ფუნქციის განსაზღვრაში. გარდა იმისა რომ იგი როგორც ტრადიციული მედია საშუალებები ინფორმაციის გავრცელებას უზრუნველყოფს, იცვლება ინფორმაციის გავრცელების ფორმა, არეალი და გეოგრაფიული მასშტაბები. უმთავრესი და მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი წინამორბედ მედია საშუალებებთან შედარებით არის ის, რომ გარდა დროით სივრცობრივი ბარიერების არქონისა, ციფრულ მედიაში ინფორმაციის განთავსება და გავრცელება თითოეული მომხმარებლისთვისაა შესაძლებელი. სოციალური ქსელები ინფორმაციის გაცვლის ორმხრივ მოდელზეა მორგებული რაც გულისხმობს შემდეგ. მომხმარებელს შეუძლია იყოს როგორც ინფორმაციის მიმღები, აგრეთვე გამავრცელებელიც. სოციალური მედიის შესახებ არაერთმა კვლევამ ცხადყო, რომ მომხმარებლები ყოველდღიურად ქმნიან სხვადასხვა შინაარსის კონტენტს, რომლებიც გათვლილია კონკრეტული სამიზნე აუდიტორიის ინტერესებზე. გავრცელებული კონტენტი კი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს არა მხოლოდ მომხმარებლის ცნობიერების ჩამოყალიბებაზე, გადაწყვეტილებების მიღებასა, თუ გარკვეული ტენდენციების ჩამოყალიბებაზე, აგრეთვე, მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მედია და ბიზნეს ორგანიზაციებზე. გამომდინარე იქიდან, რომ ციფრულ გარემოში ინდივიდი აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ მოხმარებით და იგი უშუალო მონაწილედ იქცა ინფორმაციის შექმნასა და გავრცელებაში ჩამოყალიბდა ახალი ტერმინიც: პროსიუმერები. კვლევები ცხადყოფს რომ, ხშირად პროსიუმერების მიერ გავრცელებული კონტენტი უფრო მეტი სანდოობით გამოირჩევა ვიდრე, რომელიმე ორგანიზაციის მიერ შექმნილი ოფიციალური კომუნიკაცია. მიზეზად კი მომხმარებლის მიერ გაზიარებული კონტენტის ავთენტურობა სახელდება, რომელსაც პირადი გამოცდილება უდევს საფუძვლად. ამასთანავე გამოიკვეთა ის ფაქტიც რომ ზოგიერთი სოც. მედიის მომხმარებელი დროთა განმავლობაში ყალიბდება ე.წ. აზრის ლიდერად, რომელსაც შემდგომ უკვე თავად აქვს გავლენა აუდიტორიაზე და მიმდევრების ქცევასა და აზრის ფორმირებაზე.

კვლევის შედეგები მიუთითებს, რომ ციფრული მედიის ჩამოყალიბებამ, შექმნა შესაძლებლობა მომხმარებელი თავად იყოს ინფორმაციის არა მხოლოდ მიმღები, არამედ, გამავრცელებელიც. მონაწილეობა მიიღოს განთავსებული კონტენტის, შეფასებაში, დააფიქსიროს და გამოხატოს აზრი, გაავრცელოს და გადააზიაროს, რაც ალგორითმული სისტემის დახმარებით კიდევ უფრო შეუწყობს ხელს მის პოპულარიზაციას. ამასთანავე კონტენტის წარმოების პროცესი კიდევ უფრო მონაწილეობითი გახდა ვიდრე ტრადიციულ მედიაში, ხოლო, პროსიუმერები ჩამოყალიბდნენ, როგორც კონტენტის შექმნისა და გავრცელების, ამასთანავე პოზიციონირებისა და მომხმარებელთა ქცევასა და ცნობიერების ჩამოყალიბების კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად.

ბიბლიოგრაფია

1. Bruns, A. (2008). Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Produsage.
2. Casaló, F., & Ibáñez-Sánchez-. (2020). „Influencers on Instagram: Antecedents and Consequences of Opinion Leadership“.
3. Covington, P., Adams, J., & Sargin, E. (2016). Deep Neural Networks for YouTube Recommendations.

4. Farivar, S., Wang, F, & Yuan, Y. (2021). Opinion leadership vs. para-social relationship: Key factors in influencer marketing.
5. Freberg, K., Graham, K, McGaughey, K, & Freberg, L. A. (2011). Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. *Public Relations Review*.
6. Gillespie, T. (2014). *The Relevance of Algorithms*.
7. Kaplan, A. M., & Haenlein, Michael. (2009). *Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media*.
8. Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*.
9. Toffler, A. (1980). *The Third Wave*.
10. Waterloo, S. F. (2018). Norms of online expressions of emotion: Comparing Facebook, Twitter, Instagram, and WhatsApp.

აბსტრაქტი

ციფრული პლატფორმები ემყარებიან ინფორმაციის ორმხრივი მიმოცვლის პრინციპებს. თითოეულ ინდივიდს შესაძლებლობა ეძლევა შეუზღუდავად გაავრცელოს საკუთარი შექმნილი კონტენტი, რომელიც მისთვის სასურველ ნარატივს ატარებს. შეუზღუდავია, როგორც ინფორმაციის გავრცელების არეალი, ამასთანავე, დროით სივრცობრივი განზომილებებიც მინიმუმამდეა დაყვანილი. ინფორმაციის გავრცელება ხდება სოციალური ქსელებისა და პლატფორმების სპეციფიკის, ალგორითმული სისტემის გათვა ლისწინებით, რაც ხელს უწყობს მომხმარებლის მიერ განთავსებული კონტენტის ფართო აუდიტორიამდე ეფექტურად მიტანას, ისევე როგორც ხელშემწყობი ფაქტორია მომხმარებელთა მიერ რეაქციის გამოხატვა და საკუთარი აზრის დაფიქსირების შესაძლებლობაც. (მოწონება, კომენტარი, გაზიარება). მომხმარებლებისთვის სოციალური მედია არის თვითგამოხატვისა და სოციალურ პროცესებში ჩართულობის შესაძლებლობაც, თითოეული ინდივიდი განურჩევლად ასაკის, სქესისა და სოციალური ფაქტორებისა ხდება საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებისა და ფორმირების განმსაზღვრელი, რაც ზრდის პასუხისმგებლობას ინფორმაციის გავრცელებისას. ის უნდა იყოს დამოწმებული, სანდო და ეთიკური სტანდარტების შესაბამისი, რაც სადღეისოდ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ამასთანავე ფუნდამენტური დილემაა. სტატიის მიზანია სოციალური ქსელების მომხმარებელთა როლის განსაზღვრა ციფრული კონტენტის შექმნასა და გავრცელებაში, შეფასება, თუ რამდენად დიდია მომხმარებელთა მნიშვნელობა ციფრულ მედიაში სტერეოტიპებისა და ტრენდების ჩამოყალიბებაში, ამასთანავე, ანალიზი თუ როგორ ყალიბდება ციფრული მედია საზოგადოება და როგორია კომუნიკაცია ვირტუალურ რეალობაში.

THE ROLE OF THE SOCIAL MEDIA USER IN CREATING AND DISTRIBUTING CONTENT

Ketevan Davituri

**Student of the mass communication doctoral educational program
of the Faculty of Social and Humanities of the Caucasus International University**

Abstract

Digital platforms are based on the principles of two-way information exchange. They provide individuals with the opportunity to freely create and disseminate content that reflects their preferred narratives and viewpoints. The reach of information dissemination is virtually unlimited, while temporal and spatial barriers have been significantly reduced. Information is distributed according to the specific characteristics and algorithmic systems of social networks and digital platforms, enabling user-generated content to reach broad audiences efficiently. These platforms also encourage user engagement through reactions such as likes, comments, and shares. For users, social media serves not only as a means of communication but also as a space for self-expression and participation in social processes. Regardless of age, gender, or social status, individuals contribute to the formation of public opinion, increasing the responsibility associated with sharing reliable and ethically sound information. This article examines the role of social media users in creating and disseminating digital content, their influence on stereotypes and trends, and the development of communication within virtual environments.

CONTEMPORARY DEVELOPMENTS AND EMERGING TRENDS IN ANTHROPOLOGY

Irine Arjevanidze
Tbilisi Humanitarian University
Affiliated professor
Doctor of Philology

Ekaterine Maruashvili
Georgian State University Of Sport
Affiliated Associated Professor
Doctor of Philology

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.04>

Keywords: Anthropology, Culture, Human Evolution, Globalization, Digital Anthropology, Climate Change.

The twenty-first century has brought significant transformations to anthropology, expanding both its theoretical foundations and practical applications. While traditional anthropological research often focused on relatively isolated communities, contemporary anthropologists increasingly investigate global networks, digital environments, transnational migration, climate change, and technological innovation. These developments have broadened the scope of anthropological inquiry and reinforced the discipline's relevance in addressing complex global challenges.

One of the most influential developments in recent decades has been the rise of globalization. Globalization refers to the increasing interconnectedness of societies through trade, communication, transportation, and cultural exchange. Anthropologists examine how globalization affects local communities, identities, economies, and cultural traditions. Rather than viewing globalization as a uniform process, anthropologists emphasize its diverse and uneven consequences. In some regions, globalization creates economic opportunities and access to new technologies, while in others it contributes to inequality, cultural homogenization, and social disruption.

The study of migration has become another important area of anthropological research. Contemporary migration involves the movement of millions of people across national borders for economic, political, environmental, and social reasons. Anthropologists investigate the experiences of migrants, refugees, and diasporic communities, exploring how individuals adapt to new environments while maintaining connections to their places of origin. Migration studies reveal the complex relationships between identity, citizenship, belonging, and cultural transformation in an increasingly mobile world.

Digital anthropology has emerged as one of the fastest-growing subfields within the discipline. The widespread use of smartphones, social media platforms, artificial intelligence, virtual reality, and digital communication technologies has transformed human interaction in profound ways. Digital anthropologists study how people construct identities online, form virtual communities, share information, and negotiate social relationships through digital platforms. The internet is no longer viewed merely as a technological tool but as a cultural environment where social norms, values, and behaviours are continuously produced and reproduced.

Social media has become a particularly important subject of anthropological investigation.

Platforms such as Facebook, Instagram, TikTok, X, and YouTube influence communication patterns, political participation, economic activities, and cultural expression. Anthropologists analyse how individuals present themselves online, how digital communities develop collective identities, and how algorithms shape information flows. Research has demonstrated that social media can strengthen social connections while also contributing to misinformation, polarization, and privacy concerns.

Artificial intelligence represents another emerging frontier in anthropology. As AI systems become increasingly integrated into everyday life, anthropologists are examining their social and cultural implications. Researchers explore how people interact with intelligent machines, how algorithms influence decision-making processes, and how technological systems reflect cultural assumptions and values. Anthropologists also contribute to discussions about ethical AI development, emphasizing the importance of fairness, transparency, and cultural sensitivity in technological design.

The growing influence of biotechnology has created new opportunities for anthropological research. Advances in genomics, genetic engineering, reproductive technologies, and personalized medicine raise important questions about identity, ethics, and human diversity. Anthropologists investigate how different societies understand genetic information and how scientific developments influence concepts of race, kinship, and health. Recent genetic studies have provided increasingly detailed insights into human evolutionary history, migration patterns, and population relationships, complementing traditional archaeological and fossil evidence.

Climate change has become one of the most urgent topics in contemporary anthropology. Anthropologists study how communities experience environmental transformations, adapt to changing conditions, and develop strategies for resilience. Climate change affects food security, water resources, migration patterns, health outcomes, and cultural traditions. Indigenous communities are often at the centre of these studies because their traditional ecological knowledge offers valuable insights into sustainable environmental management. Anthropologists emphasize that climate change is not only an environmental issue but also a social, cultural, and political challenge.

Environmental anthropology examines the relationships between humans and their natural surroundings. Researchers investigate how cultural beliefs, economic systems, and political institutions shape environmental practices. Anthropological studies have shown that local knowledge systems often contain sophisticated understandings of ecosystems developed over generations. By integrating scientific and indigenous perspectives, environmental anthropology contributes to conservation efforts and sustainable development initiatives.

Medical anthropology has gained increasing importance in the modern world, particularly following global health crises. Medical anthropologists study health, illness, healthcare systems, and medical practices across cultures. They examine how cultural beliefs influence perceptions of disease, treatment choices, and healthcare access. During the COVID-19 pandemic, anthropologists contributed valuable insights into public responses to health policies, vaccine acceptance, misinformation, and social inequalities. Their research demonstrated that effective healthcare strategies must consider cultural contexts alongside biological factors.

The anthropology of pandemics has become a significant area of research. Anthropologists analyse how societies respond to infectious diseases, how fear and uncertainty influence behaviour, and how public health measures affect social relationships. Comparative studies of historical and contemporary pandemics help identify patterns of adaptation and resilience. Such research contributes to more culturally informed approaches to public health planning and crisis management.

Urban anthropology has expanded rapidly as urbanization continues worldwide. More than half of the global population now lives in cities, making urban environments central to contemporary human experience. Urban anthropologists investigate housing, infrastructure, migration, inequality, transportation, public spaces, and community formation. Cities provide unique opportunities to

study cultural diversity because they bring together people from different ethnic, linguistic, and socioeconomic backgrounds. Research in urban anthropology contributes to discussions about sustainable development, social inclusion, and quality of life.

Economic inequality remains a major concern within contemporary anthropology. Anthropologists examine the social consequences of poverty, wealth concentration, labour exploitation, and economic restructuring. By focusing on everyday experiences, researchers reveal how large-scale economic processes affect individual lives and local communities. Ethnographic studies of workers, entrepreneurs, and marginalized populations provide valuable perspectives on globalization and economic change.

Anthropologists have also become increasingly involved in human rights research. Human rights anthropology explores issues such as discrimination, gender equality, indigenous rights, refugee protection, and social justice. Researchers document human rights violations, analyse legal frameworks, and collaborate with advocacy organizations. Anthropology's emphasis on cultural understanding helps bridge differences between universal human rights principles and local cultural contexts.

Gender anthropology has undergone significant development over the past several decades. Earlier anthropological research often reflected assumptions about gender roles that were common in the societies where researchers lived. Contemporary anthropologists recognize that gender is socially and culturally constructed in diverse ways across different societies. Studies of gender examine power relations, identity formation, family structures, labour divisions, and social expectations. Research has demonstrated that concepts of masculinity, femininity, and gender diversity vary considerably across cultures and historical periods.

The anthropology of sexuality similarly explores the diverse ways societies understand sexual identity, relationships, and behaviour. Anthropologists emphasize that sexual norms are shaped by cultural values, religious beliefs, legal systems, and historical experiences. Cross-cultural research challenges assumptions about universality and highlights the diversity of human experiences.

Educational anthropology investigates learning processes both inside and outside formal educational institutions. Anthropologists examine how schools transmit cultural values, reproduce social inequalities, and shape individual identities. They also study informal learning environments, including families, workplaces, religious institutions, and digital communities. Educational anthropology contributes to policy discussions about curriculum development, multicultural education, and educational equity.

Another emerging field is space anthropology. As human activities extend beyond Earth through satellite technologies, space exploration, and plans for future settlements, anthropologists have begun investigating the cultural dimensions of space exploration. Researchers explore how humans adapt to extreme environments, create social systems in confined spaces, and imagine future extraterrestrial communities.

Public anthropology aims to make anthropological knowledge accessible beyond academic institutions. Public anthropologists engage with media, policymakers, educators, and community organizations to address contemporary social issues. By communicating research findings to broader audiences, they seek to promote informed public discussion and evidence-based decision-making. Topics such as migration, climate change, public health, technological innovation, and cultural diversity often benefit from anthropological perspectives.

The future of anthropology is likely to be shaped by increasing interdisciplinarity. Anthropologists frequently collaborate with biologists, psychologists, computer scientists, environmental researchers, economists, and public health specialists. These collaborations enable more comprehensive approaches to complex problems that cannot be fully understood through a

single discipline. Interdisciplinary research strengthens anthropology's ability to contribute to scientific knowledge and practical solutions.

In conclusion, contemporary anthropology continues to evolve in response to rapidly changing social, technological, and environmental conditions. New fields such as digital anthropology, AI anthropology, climate anthropology, and space anthropology demonstrate the discipline's adaptability and intellectual vitality. Despite these innovations, anthropology remains committed to its fundamental goal: understanding humanity in all its biological, cultural, historical, and linguistic diversity. By combining rigorous research with cultural sensitivity and ethical responsibility, anthropology provides valuable insights into some of the most important challenges facing the modern world.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Boas, F. (1911). *The Mind of Primitive Man*.
2. Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific*.
3. Mead, M. (1928). *Coming of Age in Samoa*.
4. Lévi-Strauss, C. (1958). *Structural Anthropology*.
5. Harris, M. (2011). *Cultural Anthropology* (latest editions vary).

Resume

Anthropology is the scientific study of humanity, exploring human biological evolution, cultural diversity, language, and social organization across time and space. The discipline consists of four major branches: cultural anthropology, biological anthropology, archaeology, and linguistic anthropology. Modern anthropology examines contemporary issues such as globalization, migration, digital technologies, artificial intelligence, climate change, and public health. Through fieldwork, ethnographic research, and interdisciplinary collaboration, anthropologists seek to understand human behaviour, cultural practices, and social transformations. By connecting past and present human experiences, anthropology contributes to cross-cultural understanding, social development, and solutions to global challenges in an increasingly interconnected world.

საერთაშორისო ურთიერთობები ევროპაში გერმანიის გაერთიანების შემდეგ (1871-1872წწ)

ვაჟა ჩოჩია
გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.05>

საკვანძო სიტყვები: ბისმარკი, ალექსანდრე II, გორჩაკოვი, ანდრაში, ბერლინი, ვენა.

შესავალი. გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, კანცლერ ბისმარკის ხელმძღვანელობით, განისაზღვრა გერმანიის პოლიტიკის მთავარი მიმართულება, რომელიც იმაში მდგომარეობდა, რომ ხელი შეეწყო დამარცხებული საფრანგეთის შემდგომი დასუსტებისა და იზოლაციისთვის საერთაშორისო ურთიერთობებში. გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, რუსეთმა მიიღო დროებითი უპირატესობები საგარეო პოლიტიკის დარგში. ყირიმის ომის ერთ-ერთი მთავარი მონაწილის, საფრანგეთის დამარცხებამ პრუსიასთან 1870 წელს ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდა, რათა გადაესინჯათ 1856 წლის პარიზის ზავის შემზღუდავი მუხლები, რომლის მიხედვითაც რუსეთს ერთმეოდა უფლება ჰქონოდა სამხედრო-საზღვაო ფლოტი და სიმაგრეები შავ ზღვაზე.

საფრანგეთ-პრუსიის ომის წინ რუსეთმა განაცხადა, რომ ნეიტრალური რჩებოდა, რაც ძალიან ძალიან ხელსაყრელი იყო პრუსიისთვის. ბერლინიდან პასუხმა არ დააყოვნა და 1870 წლის ივლისში რუსეთის კანცლერმა და იმავე დროს საგარეო საქმეთა მინისტრმა გორჩაკოვმა მიიღო პრუსიის კანცლერის ბისმარკის თანხმობა, მხარი დაეჭირა რუსეთის ბრძოლისათვის პარიზის ზავის შემზღუდავი მუხლების გაუქმებისათვის.

ძირითადი ნაწილი

დიდი პოლიტიკური და დიპლომატიური ნიჭით დაჯილდოებულმა პრუსიის კანცლერმა ბისმარკმა დაინახა „შესაძლებლობა პირველად ისტორიის განმავლობაში შეექმნა ეროვნული გერმანული სახელმწიფო. 1862-1870 წლებში, რამდენიმე გაბედული სვლით, პრუსია მოაქცია გაერთიანებული გერმანიის სათავეში, თვით გერმანია კი წესრიგის ახალი სისტემის ცენტრში“¹. გერმანიის გაერთიანება იყო დიდი მოვლენა, რომელმაც ევროპის პოლიტიკურ ისტორიაში ახალი რეალობა შემოიტანა. „გერმანიის გაერთიანებით შეიქმნა დომინანტური სახელმწიფო, რომელიც საკმაოდ ძლიერი იყო იმისთვის, რომ ცალ-ცალკე დაემარცხებინა ყველა მეზობელი და, ალბათ, კონტინენტის ყველა ქვეყანა ერთად. ლეგიტიმურობის ჯაჭვი გაწყდა. ახლა ყველაფერი ძალაუფლების პოლიტიკურ გათვლებზე იყო დამოკიდებული“².

გერმანიის გაერთიანების შემდეგ ვენაში არ ჰქონდათ ბერლინის მიმართ გარკვეული პოლიტიკური კურსი. მმართველი წრეების ერთი ნაწილი გერმანიასთან კავშირს ანიჭებდა უპირატესობას, ხოლო მეორე ნაწილი და სამხედროების გარკვეული ზედაფენა რევანშისტულ პოზიციებს ემხრობოდნენ 1866 წელს

პრუსიასთან განცდილი დამარცხების გამო. ყოველივე ამას ბისმარკი კარგად ხედავდა და ცდილობდა ვენასთან დაახლოების პოლიტიკა გაეტარებინა და ამით ხელი შეეშალა სხვა სახელმწიფოებთან აქტიური თანამშრომლობა ეწარმოებინა.

1871 წლის 31 ოქტომბერს რუსეთმა ნოტა გაუგზავნა სახელმწიფოებს, რომელთაც ხელი მოაწერეს პარიზის ზავს და აცნობა მათ, რომ ცალმხრივად აუქმებდა შავ ზღვაზე რუსეთისთვის შემზღუდავ მუხლებს. რუსეთის მთავრობის ამ ნაბიჯმა ინგლისისა და ავსტრია-უნგრეთის უკმაყოფილება გამოიწვია, მაგრამ ისინი იძულებული გახდნენ შერიგებოდნენ ამას. დაინტერესებულ სახელმწიფოთა ლონდონის კონფერენციამ, რომელიც 1872 წლის იანვარში გაიმართა, გააუქმა 1856 წლის პარიზის ზავის მოძველებული მუხლები და დაამტკიცა შავი ზღვის ახალი სტატუსი, რომლის თანახმად სანაპირო სახელმწიფოები - თურქეთი და რუსეთი შესაძლებლობას იღებდნენ, რომ წინააღმდეგობის გარეშე განევიტარებინათ საკუთარი სამხედრო-საზღვაო ფლოტი და აეგოთ სიმაგრეები სანაპიროზე³.

საფრანგეთ-გერმანიის დაპირისპირება, რომელიც 1871 წლის შემდეგ საერთაშორისო ურთიერთობების მუდმივი ფაქტორი გახდა, არსებითად ცვლიდა რუსეთის პოზიციებს ევროპაში და მის როლს ევროპულ პოლიტიკაში. რუსეთის მმართველ წრეებში დაიწყო საუბარი ახალი საღვთო კავშირის შექმნის შესახებ, რადგან პარიზის კომუნამ მთელი ევროპული რეაქცია შეაშინა. ამას ადასტურებდა იმპერატორ ალექსანდრე II-ს პოზიცია, რომ „ევროპული მთავრობები ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულები უნდა იყვნენ ამ საქმეში და თანაზიარად მხარი დაუჭირონ ერთმანეთს საერთო მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში“⁴.

გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, რუსეთ-გერმანიის ურთიერთობები დასაწყისში საკმაოდ წარმატებით ვითარდებოდა. ორი იმპერიის კლასობრივი ბუნება, ტრადიციული დინასტიური და სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირები დიდი ხნის მანძილზე ხელს უწყობდა მათ დაახლოებას. აქედან გამომდინარეობდა მათი დაინტერესება, რომ მხარი დაეჭირათ ერთმანეთისათვის საერთაშორისო ურთიერთობებში. ხელმძღვანელობდა რა ამით, 1871 წლის ივნისში ბისმარკმა მიმართა ევროპის სახელმწიფოებს მოწოდებით - შეექმნათ თავისებური საღვთო კავშირი, რომელიც იბრძოლებდა რევოლუციებისა და სოციალიზმის წინააღმდეგ და ხელს შეუწყობდა შეენარჩუნებინათ ევროპაში „წესრიგი მონარქიულ საფუძველზე“⁵. ამ მოწოდებას, როგორც მოსალოდნელი იყო, მხურვალედ გამოეხმაურნენ ავსტრია-უნგრეთისა და რუსეთის მონარქიული წრეები. ასე მზადდებოდა ნიადაგი სამი მონარქის კავშირისათვის, რომელიც მოგვიანებით, 1873 წლის 23 ოქტომბერს გაფორმდა სამი იმპერატორის კავშირის სახელწოდებით და მომდევნო წლების მანძილზე საგარეო-პოლიტიკური ორიენტაციის საფუძვლად იქცა გერმანიისათვის. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ბისმარკის განზრახვას გამოეყენებინა სამი იმპერატორის კავშირი გერმანიის ჰეგემონიის დასამყარებლად ევროპაში საფრანგეთის იზოლაციისა და შემდგომი დასუსტების გზით, რუსეთში გაგებით არ ეკიდებოდნენ, რადგან გერმანიის კიდევ უფრო გაძლიერება და მისი პოზიციების განმტკიცება ევროპაში, რეალურ საფრთხეს შეუქმნიდა რუსეთს. აქედან გამომდინარე, 1871 წლის ფრანკფურტის ზავის შემდეგ (გერმანიასა და საფრანგეთს შორის), რუსეთის დიპლომატია ორ ფრონტზე მოქმედებდა. ერთი მხრივ, ცდილობდა შეენარჩუნებინა და გაეფართოებინა კონტაქტები გერმანიასთან და მეორე მხრივ, მხარი დაეჭირა საფრანგეთისათვის, როგორც გამაწონასწორებელი ძალისათვის გერმანიის ჰეგემონისტური მისწრაფებების მიმართ⁷.

იმპერატორი ალექსანდრე II და მმართველი წრეები მიესალმებოდნენ გერმანიის გაერთიანებას, მაგრამ რუსეთის საზოგადოებრივი აზრი ამას აღიქვამდა, როგორც

საფრთხეს რუსეთის მომავლისათვის. ამის საფუძველს ისინი ხედავდნენ საფრანგეთის ხარჯზე გერმანიის გაძლიერებაში, რაც დაარღვევდა არსებულ ძალთა წონასწორობას ევროპაში და არ იყო გარანტია, რომ ყველაფერი ეს რუსეთის წინააღმდეგ არ შემობრუნდებოდა⁸. აქედან გამომდინარე, რუსეთის მთავრობა განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა ისეთი ზომების მიღებას, რომ უზრუნველყო ქვეყნის უსაფრთხოება იმ შემთხვევაში, თუ ევროპაში რაიმე ახალი პოლიტიკური გართულება მოხდებოდა.

ბისმარკი ყურადღებით ადევნებდა თვალს მოვლენებს, რომ ერთმანეთს არ დაახლოებოდნენ საფრანგეთი და ავსტრია-უნგრეთი რევანშისტულ საფუძველზე⁹. იმისათვის, რომ საფრანგეთი იზოლირებულ მდგომარეობაში დარჩენილიყო ბისმარკმა საჭიროდ ჩათვალა თვითონ დაახლოებოდა როგორც რუსეთს, ისე ავსტრია-უნგრეთს¹⁰. სწორედ ამ დროს გაუჩნდა ბისმარკს იდეა - შეექმნა კავშირი მონარქიულ საფუძველზე¹¹. ალექსანდრე II მოწონებით შეხვდა ამ იდეას, მაგრამ გორჩაკოვი მერყეობდა¹², რადგან კარგად ხვდებოდა, რომ ასეთი კავშირი მიმართული იქნებოდა საფრანგეთის წინააღმდეგ. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ პერიოდში ინგლისი ნაკლებად იყო დაინტერესებული ევროპის საქმეებით და „ბრწყინვალე იზოლაციის“ პოლიტიკას ატარებდა, იტალია კი თვითონ იყო სუსტი სახელმწიფო და სხვებს ვერ დაეხმარებოდა.

საინტერესოა, რომ გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, რუსეთსა და გერმანიას საწინააღმდეგო პოზიციები გააჩნდათ საფრანგეთის მიმართ. ანექსიონისტურმა და აგრესიულმა პოლიტიკამ, რომელიც საფრანგეთის წინააღმდეგ იყო მიმართული, დააჩქარა საფრანგეთის დაახლოება რუსეთთან¹³. 1871 წლის ივლისში საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ჟიულ ფავრი წერდა კიდევ რუსეთსა და გერმანიას შორის უთანხმოების შესაძლო ჩამოვარდნის შესახებ¹⁴. თუ გერმანია, ბისმარკის ძალისხმევით, ცდილობდა ანტიფრანგული პოლიტიკის გატარებას, რუსეთი, კანცლერ გორჩაკოვის მცდელობით, პირიქით, საფრანგეთის მხარდაჭერაზე იყო ორიენტირებული¹⁵. 1872 წლის სექტემბერში, ბერლინში ყოფნისას, გორჩაკოვი შეხვდა საფრანგეთის ელჩს ბერლინში გონტო-ბირონს და საუბრისას უთხრა, რომ რუსეთი არ დაუშვებდა საფრანგეთის შემდგომ დასუსტებას, რადგან ძლიერი საფრანგეთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იქნებოდა რუსეთისთვის. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ პერიოდში რუსეთის ასეთი პოზიცია არ ნიშნავდა, თითქოს ის მზად იყო კავშირი დაედო ან მჭიდროდ ეთანამშრომლა საფრანგეთთან. ასეთი პოზიცია რუსეთს ესაჭიროებოდა სიტუაციის დასაბალანსებლად საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე. ისიც უნდა ითქვას, რომ ამ პერიოდში რუსეთის დიპლომატია თავის ძირითად მეტოქედ საერთაშორისო ურთიერთობებში ინგლისს მიიჩნევდა, იქიდან გამომდინარე, რომ დაპირისპირებული იყო მასთან ბალკანეთის, შუა აზიის და შორეული აღმოსავლეთის საკითხებთან დაკავშირებით. ასეთი დაპირისპირების პირობებში, რუსეთს ესაჭიროებოდა ზურგის გამაგრება ევროპაში, ამას კი მიაღწევდა მხოლოდ გერმანიასთან კავშირით და არა დასუსტებულ საფრანგეთთან დაახლოებით. მოწინააღმდეგეთა რიგებში უთანხმოების შეტანა ბისმარკის მოქნილი დიპლომატიის აპრობირებული მეთოდი იყო. მან კარგად იცოდა, რომ ახლო აღმოსავლეთში წინააღმდეგობათა ახალი კვანძი შეიძლება შეკრულიყო რუსეთს, ინგლისსა და ავსტრია-უნგრეთს შორის და მისი გამოყენებით შესაძლებელი გახდებოდა დიდი სახელმწიფოების ჩათრევა აღმოსავლეთის კონფლიქტში. პეტერბურგი რომ დაემშვიდებინა, ბისმარკი „არწმუნებდა რუსეთს, რომ არ ჰქონდა ინტერესები ბალკანეთში. მან კიდევ თქვა, რომ ბალკანეთი ერთი პომერანიელი ჯარისკაცის ძვლადაც არ ღირდა“¹⁶.

კანცლერი ბისმარკი მიიჩნევდა, რომ ინგლისი ახლო აღმოსავლეთში აქტიურ

პოლიტიკას გაატარებდა, ამიტომ მხარს უჭერდა ავსტრია-უნგრეთის ექსპანსიას ბალკანეთზე და რუსეთს ამ რეგიონში მოქმედებისკენ უბიძგებდა, რადგან იმედი ჰქონდა, რომ მას საერთაშორისო ურთიერთობებში გართულებებით შეეზღუდა. იმისათვის, რომ დაემშვიდებინა რუსეთი, ბისმარკი არწმუნებდა გორჩაკოვს, რომ გერმანიას არ გააჩნდა პოლიტიკური ინტერესები აღმოსავლეთში¹⁷. ბისმარკი თურქეთს ფიგურალურად მოიხსენიებდა, როგორც „ავადმყოფ ადამიანს ბოსფორზე“¹⁸ და ცდილობდა რუსეთის ჩათრევას ბალკანეთის საქმეებში, რომ ამით გამოეწვია მისი ომი თურქეთთან და იმავე დროს, გაემწვავებინა რუსეთის ურთიერთობები ვენასა და ლონდონთან¹⁹.

საინტერესოა, რომ 1873 წლის აპრილში ბერლინში მოლაპარაკების დროს, ბისმარკი პირდებოდა გორჩაკოვს, რომ რუსეთის მთავრობას გადასცემდა მთელ გავლენას, რომელიც გააჩნდა გერმანიას აღმოსავლეთში²⁰, იქ კი გერმანიას არანაირი გავლენა არ გააჩნდა. ეს იყო დიპლომატიური ეკვილიბრისტიკის იშვიათი ნიმუში. ამის მიუხედავად, ბისმარკის მცდელობა დაეყოლიებინა რუსეთი უარი ეთქვა საფრანგეთის მხარდაჭერაზე იმის სანაცვლოდ, რომ ბერლინი აიღებდა ვალდებულებას მხარი დაეჭირა რუსეთის ინტერესებისათვის, წარუმატებლად დასრულდა.

რაც შეეხებოდა ავსტრია-უნგრეთს, გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, მას არ გააჩნდა მკვეთად ჩამოყალიბებული საგარეო-პოლიტიკური კურსი. ვენის მმართველ წრეებში დიდი ნაწილი ესწრაფვოდა გერმანიასთან კავშირს, თუმცა სამხედროები და ელიტის ნაწილი 1866 წელს პრუსიასთან წაგებული ომის გამო, რევანშისტულ პოზიციებზე იდგნენ. აქედან გამომდინარე, მათ ესაჭიროებოდათ მოკავშირეების მონახვა საფრანგეთისა და რუსეთის სახით. ბისმარკის აზრით, საფრანგეთის რესპუბლიკური რეჟიმი იმის გარანტიას იძლეოდა, რომ მისი მეგობრული ურთიერთობები ავსტრია-უნგრეთთან და რუსეთთან ვერ დამყარდებოდა²¹. ბისმარკი კარგად ხედავდა ვენის განწყობას და ყოველმხრივ ცდილობდა მხარდაჭერა აღმოეჩინა მათთვის, რომლებიც გერმანიასთან თანამშრომლობას ესწრაფვოდნენ. ასეთი მიდგომა გულისხმობდა, რომ ბისმარკს უნდა გამოერიცხა ავსტრია-უნგრეთის კავშირი სხვა სახელმწიფოებთან. ის უბიძგებდა ვენას ბალკანეთის მიმართულებით ექსპანსიაზე, რაც მისაღები იყო ვენისათვის, მიუხედავად იმისა, რომ ეს რუსეთთან კონფლიქტს გამოიწვევდა²². თუმცა, ისიც უნდა ითქვას, რომ „სადი აზრი ვენაში დეფიციტური აღმოჩნდა“²³.

უნდა აღინიშნოს, რომ პრუსიასთან ომის წაგების შემდეგ ვენის გავლენა გერმანულ სახელმწიფოებზე შესუსტდა, რამაც უბიძგა ვენას მიზნად დაესახა ენერგიული ექსპანსიის გეგმები ბალკანეთზე. სწორედ ამან წარმოშვა დიდი დაპირისპირება ავსტრია-უნგრეთსა და რუსეთს შორის²⁴. ამ დაპირისპირების გამოყენება სურდა ბისმარკს თავისი პოლიტიკის გატარებისას არა მარტო საფრანგეთის წინააღმდეგ, არამედ ევროპის მასშტაბითაც.

1872 წლის დეკემბერში ბერლინში შეხვედრისას, გორჩაკოვმა და ავსტრია-უნგრეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ანდრეაშიმ ზეპირ შეთანხმებას მიაღწიეს, რომ მათი ქვეყნები დაიცავდნენ სტატუს კვოს ბალკანეთზე. ეს აუცილებელი იყო ორი ქვეყნის ინტერესთა დაპირისპირების პირობებში. ამასთანავე, ისინი შეთანხმდნენ, რომ გაატარებდნენ „ჩაურევლობის“ პრინციპს ბალკანეთის საქმეებში იმ შემთხვევაში, თუ მათი სურვილის საწინააღმდეგოდ დაირღვეოდა სტატუს კვო ბალკანეთის ნახევარკუნძულზე²⁵.

საფრანგეთ-გერმანიის ანტაგონიზმი არსებითად ამლიერებდა მეფის რუსეთის პოზიციებს. გერმანიის მიერ დასავლეთ ევროპაში სრული ჰეგემონიის დამყარება რუსეთისათვის დიდი საფრთხის შემცველი იყო. აქედან გამომდინარე, საფრანგეთ-

რუსეთის კარგ ურთიერთობას პეტერბურგი დადებითად ხვდებოდა²⁶.

დასკვნა

გერმანიის გაერთიანების შემდეგ, საერთაშორისო ურთიერთობების თვალსაზრისით, კავშირი ავსტრია-უნგრეთთან ბისმარკის პოლიტიკის ძირითადი პრინციპი გახდა. ის კარგად ხედავდა, რომ ვენის მეშვეობით მას შეეძლო უზრუნველყო გერმანიის გაბატონებული მდგომარეობა ცენტრალურ ევროპაში. ამას ხელს უწყობდა ის გარემოებაც, რომ ავსტრია-უნგრეთი გერმანიაზე სუსტი იყო და მისი გავლენა გერმანულ სახელმწიფოებზე საბოლოოდ ჩაბარდა წარსულს. რაც შეეხებოდა ვენის პოზიციას იქ ფიქრობდნენ, რომ ბერლინის მხარდაჭერის იმედით მყარად მოეკიდებინათ ფეხი ბალკანეთზე და შეესუსტებინათ იქ რუსეთის გავლენა. პეტერბურგი, თავის მხრივ, ვენასთან სიტყვიერი დათმობების ფასად, ფიქრობდა თავისი ავტორიტეტის აღდგენას. გორჩაკოვი ყოველთვის აღნიშნავდა, რომ რუსეთს დამოუკიდებელი პოზიცია გააჩნდა და აქედან გამომდინარე, ის კარგ ურთიერთობებში იმყოფებოდა როგორც გერმანიასთან, ისე საფრანგეთთან. ასეთი მიდგომა ნიშნავდა, რომ ევროპული პოლიტიკის საფუძველი აღნიშნულ წლებში განისაზღვრებოდა, ერთი მხრივ, გერმანიის დამოკიდებულებით ავსტრია-უნგრეთთან და მეორე მხრივ, რუსეთის დამოკიდებულებით საფრანგეთთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჰ. კისინჯერი. მსოფლიო წესრიგი. თარგ. ინგლ., თბ., 2020, გვ. 111.
2. იქვე.
3. ვ. ჩოჩია. ბისმარკი და გერმანიის პრობლემა. 1862-1882. თბ., 2011, გვ. 167.
4. О. Бисмарк. Мысли и воспоминания, т. II. М., 1940, с. 209.
5. Там же.
6. ვ. ჩოჩია, დასახ. ნაშრ., გვ. 173.
7. А. З. Манфред. Традиции дружбы и сотрудничества. М., 1967, с. 80.
8. К. Косев. Източният въпрос и българското освобождение. 1856-1878. София, 1978, с. 230.
9. ჰ. კისინჯერი. დიპლომატია. თარგ. ინგლ., თბ., 2021, გვ. 181.
10. Л. М. Шнеерсон. На перепутье европейской политики. Минск, 1984, с. 20.
11. О. Бисмарк, указ. соч., с. 211-212.
12. К. Косев, указ. соч., с. 242.
13. Diplomatie und Kriegspolitik vor und nach der Reichsgründung. Berlin, 1971, S. 145.
14. Ibidem.
15. ვ. ჩოჩია, დასახ. ნაშრ., გვ. 154-155.
16. ჰ. კისინჯერი. დიპლომატია, გვ. 181.
17. Русско-германские отношения 1873-1914 гг. (Документы из секретного архива бывшего министерства иностранных дел). М., 1922, с. 17.
18. А. Г. Задохин, Ф. Ю. Низовский. Пороховой погреб Европы. М., 2000, с. 62.
19. Н. Wolter. Bismarcks Aussenpolitik. 1871-1881. Berlin, 1983, S. 209.
20. Русско-германские отношения, указ. соч., с. 21.
21. E. Crankshaw. Bismarck. London, 1981, p. 318.

22. ჰ. კისინჯერი. დიპლომატია, გვ. 172.
23. იქვე.
24. В. В. Чубинский. Бисмарк, Биография. М., 1997, с. 359-360.
25. История дипломатии, т. II. М., 1963, с. 39.
26. Там же.

რეზიუმე

კანცლერი ბისმარკი თავისი პოლიტიკის მთავარ მიზანს იმაში ხედავდა, რომ ხელი შეეწყოს საფრანგეთის შემდგომი დასუსტებისა და იზოლაციისთვის საერთაშორისო ურთიერთობებში. თავისი გეგმების განხორციელებისათვის ბრძოლაში, ბისმარკი დიდ ყურადღებას აქცევდა ურთიერთობებს რუსეთსა და ავსტრია-უნგრეთთან, რადგან ამ დროისათვის ინგლისი, ევროპის კონტინენტზე აქტიური საგარეოპოლიტიკური ურთიერთობებისგან თავს იკავებდა.

რუსეთ-გერმანიის ურთიერთობები ამ პერიოდში წარმატებით ვითარდებოდა, რასაც ხელს უწყობდა ორი მონარქიის მსგავსი კლასობრივი ბუნება, ტრადიციული დინასტიური კავშირები და ფართო სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები დიდი ხნის მანძილზე. ამის მიუხედავად, რუსეთის მმართველი წრეები კარგად ხედავდნენ, რომ გაერთიანების შემდეგ გერმანია იმდენად გაძლირდა, რომ ევროპაში ბატონობაზე პრეტენზია გაუჩნდა. ამიტომ, რუსეთი ცდილობდა კარგი ურთიერთობების შენარჩუნებას გერმანიასთან, მაგრამ არც საფრანგეთის მხარდაჭერაზე ამბობდა უარს, რადგან აღორძინებული საფრანგეთი გამაწონასწორებელი ძალა იქნებოდა გერმანიის ჰეგემონისტური მისწრაფებების მიმართ.

აღნიშნულ წლებში, საერთაშორისო ურთიერთობებზე დიდ გავლენას ახდენდა, აგრეთვე, ავსტრია-უნგრეთის ურთიერთობა გერმანიასა და რუსეთთან. გერმანიასთან მეტოქეობა არაფერს მისცემდა ვენას, ამიტომ იქ ჩაიფიქრეს ენერგიული ექსპანსიის გეგმები ბალკანეთზე, რაც უკიდურესად ამწვავებდა ურთიერთობებს რუსეთთან. ვენა ბერლინის მხარდაჭერის იმედით, ცდილობდა თავისი ეროვნული ინტერესები და გავლენა განემტკიცებინა ბალკანეთზე და შეესუსტებინა იქ რუსეთის გავლენა. იმ პერიოდში, საერთაშორისო ურთიერთობები განისაზღვრებოდა, ერთი მხრივ, გერმანიის დამოკიდებულებით ავსტრია-უნგრეთისადმი, მეორე მხრივ, რუსეთის კავშირით საფრანგეთისადმი, რაც შემდგომი წლების მოვლენებმა დაადასტურა.

INTERNATIONAL RELATIONS IN EUROPE AFTER THE UNIFICATION OF GERMANY (1871-1872)

Vazha Chochia
Gori State University
Abstract

Chancellor Bismarck viewed the primary objective of his policy as contributing to the continued weakening and isolation of France in international relations. In his efforts to implement these plans, Bismarck placed significant emphasis on relations with Russia and Austria-Hungary, as England at that time refrained from active foreign policy engagement on the European continent.

Russian-German relations during this period progressed favorably, aided by the similar

class structure of the two monarchies, long-standing dynastic ties, and extensive trade and economic interactions. Nevertheless, Russian ruling circles clearly recognized that following unification, Germany had become so powerful that it aspired to dominance in Europe. As a result, Russia sought to maintain cordial ties with Germany, but also remained open to cooperation with France, seeing a revitalized France as a counterbalance to Germany's hegemonic ambitions.

During these years, international relations were also strongly shaped by Austria-Hungary's interactions with Germany and Russia. A rivalry with Germany promised little benefit for Vienna, prompting it to pursue assertive expansion in the Balkans—an approach that significantly strained relations with Russia. Hoping for Berlin's backing, Vienna aimed to bolster its national interests and expand its influence in the Balkans while undermining Russia's position there. At the time, international dynamics were largely defined by Germany's stance toward Austria-Hungary and Russia's relationship with France, as subsequent events would confirm.

Key words: Bismarck, Alexander II, Gorchakov, Andrassy, Berlin, Vienna.

ვერსალ-ვაშინგტონის მსოფლიო წესრიგი: 1919-1939 წლების საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის ძირითადი სტრუქტურები

მარინა იზორია
სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,

გურამ მარხულია
ისტორიის დოქტორი
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.06>

საკვანძო სიტყვები: ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემა, საერთაშორისო ურთიერთობები, პირველი მსოფლიო ომი, ერთა ლიგა, მშვიდობიანი მოგვარების პრინციპები, ვერსალის ხელშეკრულება, ვაშინგტონის კონფერენცია.

შესავალი. წინამდებარე ნაშრომი აანალიზებს საერთაშორისო ურთიერთობების ევოლუციას 1919 წლიდან 1939 წლამდე. ამ მხრივ, იგი განიხილავს ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის ჩამოყალიბებას, თუ როგორ გააცნობიერეს მსოფლიოს მმართველმა ძალებმა საერთაშორისო ურთიერთობების მეთოდებში ცვლილებების აუცილებლობა. საერთაშორისო ურთიერთობების ეს სისტემა გამოირჩევა, როგორც უნიკალური ფენომენი საკუთარი მახასიათებლებითა და ძირითადი პრინციპებით, რომლებიც შემდგომში მიიღეს, როგორც საფუძველი, მოახდინეს მოდიფიცირება და შემდეგ წარმატებით დანერგეს იალტა-პოტსდამის სისტემაში

ძირითადი ნაწილი

უპირველეს ყოვლისა უნდა ავღნიშნოთ, რომ საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემა¹ პოლიტიკური ორგანიზაციის სტაბილური ფორმაა, რომელიც ასახავს

1. ცნობილია რომ საერთაშორისო ურთიერთობებში არსებობდა 4 საერთაშორისო სისტემა; 1. **ვესტფალიის სისტემა** (1648–1815) ოცდაათწლიანი ომის შემდეგ წარმოიშვა. ისტორიაში პირველად მან განამტკიცა სახელმწიფო სუვერენიტეტისა და სხვა ქვეყნების შიდა საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპი. მან საფუძველი ჩაუყარა ეროვნული სახელმწიფოების სამყაროს.

2. **ვენის სისტემა** (1815–1914) ჩამოყალიბდა ნაპოლეონზე გამარჯვების შემდეგ. მან დაამყარა ძალთა ბალანსი ევროპულ ძალებს შორის და მათი კოლექტიური პასუხისმგებლობის პრინციპი, რაც თითქმის ერთი საუკუნის განმავლობაში ხელს უშლიდა ფართომასშტაბიან პანევროპულ კონფლიქტებს.

3. **ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემა** (1919–1939) პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ წარმოიშვა. მან კონფლიქტების მოსაგვარებლად ერთა ლიგა დააარსა, მაგრამ არასტაბილური აღმოჩნდა დამარცხებული ქვეყნების (გერმანიის) შურისძიების სურვილისა და ძლიერი აღსრულების მექანიზმების არარსებობის გამო.

4. **იალტა-პოტსდამის სისტემა** (1945–1991) მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ წარმოიშვა. მას ახასიათებდა ბიპოლარობა - მკაცრი დაპირისპირება ორ ზესახელმწიფოს (აშშ და სსრკ) და მათ მოკავშირეებს შორის. ბირთვული შეკავების ბალანსმა უზრუნველყო ცივი ომის დაწყება და პირდაპირი სამხედრო კონფლიქტის არარსებობა...

უნდა აღინიშნოს რომ იალტა-პოტსდამის სისტემის დაშლის შემდეგ ახალი საერთაშორისო სისტემის ჩამოყალიბება ვერ შედგა. თანამედროვე ეტაპზე მიმდინარეობს ბრძოლა ახალი სისტემის დასამკვიდრებლად, ამიტომაც ქაოსი საერთაშორისო ურთიერთობებში.

ძალთა ბალანსს და სახელმწიფოებს შორის ურთიერთქმედების ბუნებას გლობალურ ასპარეზზე. ის განსაზღვრავს, თუ ვინ ადგენს თამაშის წესებს, ძალთა ბალანსს და უსაფრთხოების პრინციპებს მოცემულ ისტორიულ პერიოდში.

მსოფლიოწესრიგისშენარჩუნება უაღრესად რთული პროცესია, სადაც თითოეული ელემენტი მჭიდროდ არის დაკავშირებული. საერთო მექანიზმის რეგულირების გასაადვილებლად, საერთაშორისო აქტორები ანვითარებენ კონკრეტულ წესებს - პრინციპებს, რომლებიც ყველა ქვეყანამ უნდა დაიცვას „სახელმწიფოთაშორისი ჩახლართულობების“ ქსელში ბალანსის შესანარჩუნებლად. ეს დაიწყო 1648 წელს, ოცდაათწლიანი ომის ბოლოს¹, როდესაც გაჩნდა საერთაშორისო ურთიერთობების პირველი, ვესტფალიური სისტემა. მან საუკუნეების განმავლობაში დაამკვიდრა სახელმწიფოებრივი ქცევის პრინციპები. ესენია: სახელმწიფო სუვერენიტეტი, სახელმწიფოსაზღვრების ურღვევობა, ეროვნული სახელმწიფოები, საშინაო და საგარეო პოლიტიკის გამიჯვნა, ძალთა ბალანსი და სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობების რეგულირება ხელშეკრულებების მეშვეობით. ამ ძირითადმა პრინციპებმა ჩამოაყალიბა ვესტფალიური მოდელი, რომელიც თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის საფუძველს წარმოადგენს. ვესტფალიური სისტემა მე-XIX საუკუნეში შეიცვალა ვენის სისტემით, საკუთარი მახასიათებლებითა და დახვეწილობებით. თუმცა, ამან ხელი არ შეუშალა პირველი მსოფლიო ომის დაწყებას, რამაც საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარების ახალი ეტაპი აღნიშნა. კიდევ ერთი სისხლიანი ომის დაწყების თავიდან ასაცილებლად, წამყვანმა ძალებმა დაიწყეს საერთაშორისო ურთიერთობების ახალი სისტემის - ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის - ჩამოყალიბება. ის მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა წინამორბედებისგან, მაგრამ პრაქტიკაში არასრულყოფილი აღმოჩნდა და მეორე მსოფლიო ომამდე მიგვიყვანა. თუმცა, ეს არანაირად არ ამცირებს მის მნიშვნელობას. პირიქით, მსოფლიო წესრიგის სტაბილიზაციის წარუმატებელმა მცდელობებმა დაეხმარა ქვეყნებს გაეგოთ და გამოესწორებინათ ყველა ნაკლოვანება და გამოეყენებინათ თავიანთი გამოცდილება საერთაშორისო ურთიერთობების იალტა-პოტსდამის სისტემის ფუნქციონირებაში, რომლის ნაყოფიც დღესაც აქტუალურია. ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემამ სახელმწიფოებს აჩვენა მრავალმხრივი თანამშრომლობის მნიშვნელობა, არა მხოლოდ ევროპაში, არამედ სხვა რეგიონებშიც.

თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებმა, ყველა მათი გამოვლინებითა და სირთულით, ამჟამინდელი ფორმა მიიღო ყველა წინა სისტემაში ცვლილებების შედეგად, მათი შეცდომებისა და დადებითი შედეგების გათვალისწინებით, ასევე იმ კონკრეტული გზების გათვალისწინებით, რომლითაც სისტემები რეაგირებდნენ გარკვეულ გადაწყვეტილებებზე ისტორიულ მაგალითებზე. ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემა ფენომენალურად ხანმოკლე იყო² და, სავარაუდოდ, ყველაზე არაეფექტური გახდა. სწორედ ამიტომ არის საინტერესო ამ სისტემის სტრუქტურის შესწავლა დღეს, რათა თავიდან ავიცილოთ მსგავსი სიტუაციის განმეორება მომავალში.

რა არის ზუსტად ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემა? როგორ გაჩნდა ის და რამ იმოქმედა მასზე? ჩვენ შევეცდებით, ამ კითხვებზე პასუხი გავცეთ ამ სტატიაში.

1918 წლის 11 ნოემბერს დასრულდა პირველი მსოფლიო ომი — ომი, რომელმაც დაახლოებით 10 მილიონი ჯარისკაცის სიცოცხლე შეიწირა, გაანადგურა ოთხი ოდესღაც ძლიერი იმპერია და დატოვა მიძიმე ეკონომიკური და სოციალურ-ეკონომიკური

1. ოცდაათწლიანი ომი არის ისტორიული სახელწოდება საღვთო რომის იმპერიაში, გერმანულ ერსა და ზოგადად ევროპაში მიმდინარე სამხედრო კონფლიქტების სერიისა, რომელიც გაგრძელდა 1618 წლიდან 1648 წლამდე და სხვადასხვა ხარისხით იმოქმედა თითქმის ყველა ევროპულ ქვეყანასა და სახელმწიფოზე.

2 (1919–1939 წწ. მხოლოდ 20 წელი იარსება

შედეგები. მეომარი ქვეყნების მატერიალური, ფინანსური და ადამიანური რესურსები ამოწურული იყო; ინდუსტრიის მშვიდობიანი დროიდან სამხედრო წარმოებაზე გადასვლამ და სამომხმარებლო საქონლის წარმოების შემცირებამ ეკონომიკური დესტაბილიზაცია გამოიწვია; სოფლის მეურნეობაც დაკნინდა. ამ ფონზე დაიწყო სოციალურ-პოლიტიკური დაძაბულობის გამწვავების პროცესი, რამაც პაციფისტური განწყობების გავრცელებას შეუწყო ხელი. ომის სირთულეებმა არა მხოლოდ ომის უარყოფა გამოიწვია, არამედ საკუთარი მთავრობების წინააღმდეგ პროტესტის ტალღაც გამოიწვია, რადგან ისინი უშლიდნენ ხელს საომარი მოქმედებების დასრულებას, აჩვენებდნენ გამარჯვების მიღწევის უუნარობას და აჭიანურებდნენ სამშვიდობო ზავის დადებას. საბოლოო ჯამში, ამ ყველაფერმა აიძულა როგორც სოციალური მოძრაობები, ასევე სახელმწიფოების შიგნით პოლიტიკური ძალები, ელიარებიანათ სისხლისღვრისა და ნგრევის ციკლის დასრულების აუცილებლობა და გაერთიანებინათ ძალისხმევა გლობალური წესრიგის აღსადგენად და საერთაშორისო ურთიერთობების ახალი სისტემის შესაქმნელად. მიუხედავად ამისა, ათასწლეულის ამ პირველი გლობალური შეიარაღებული კონფლიქტის შემდეგ, რომელმაც ასე თუ ისე იმოქმედა იმ დროს არსებული ორმოცდაცხრამეტი დამოუკიდებელი სახელმწიფოდან ოცდათვრამეტიზე, საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს რომ მშვიდობის დამყარებას წლები დასჭირდა. ხუთი წლის განმავლობაში ძალებმა დადეს ვერსალის, სენ-ჟერმენ-ან-ლეის, ნეის, ტრიანონის, სევრის და ლოზანის ხელშეკრულებები.

ვერსალის ხელშეკრულება¹ შემუშავდა ექსკლუზიურად გამარჯვებული ძალების მიერ, აგრესორი ქვეყნის მონაწილეობის გარეშე. ხელშეკრულება დაიდო იმავე ადგილას, სადაც 1871 წელს გამოცხადდა გაერთიანებული გერმანიის იმპერიის შექმნა. ხელშეკრულება არსებითად გერმანიისთვის დამამცირებელ ტვირთად იქცა. ქვეყანამ დაკარგა თავისი ტერიტორიის 13%, მნიშვნელოვანი სამრეწველო ზონები; მისი სტრატეგიული პოზიცია და დიდი სახელმწიფოს სტატუსი მნიშვნელოვნად შეირყა, ხოლო მისი ეკონომიკური, ფინანსური და სამხედრო პოტენციალი კრიზისის ზღვარზე აღმოჩნდა. ვერსალის ხელშეკრულება, რომელმაც პრაქტიკულად გააუქმა მომავალი შეთანხმების ადრე გამოცხადებული დემოკრატიული იდეალები, ათასობით გერმანელისთვის უსამართლობის მოდელად იქცა და რევანშისტული იდეების ტალღა გამოიწვია. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ხელშეკრულებამ და მისმა შემდგენლებმა ერთპიროვნულად გაუხსნა გზა ახალ სამხედრო კონფლიქტს, რის გამოც ეს ხშირად გერმანიაში ნაციზმის გავრცელების ერთ-ერთ წინაპირობად მოიხსენიება.

აღსანიშნავია, რომ ვერსალის ხელშეკრულების დებულებები, განსაკუთრებით ანექსირებული მიწების დაბრუნების შესახებ, ასევე სხვა დამარცხებულ ქვეყნებთან დადებული სამშვიდობო ხელშეკრულებები, მიუხედავად იმისა, რომ მათ ხელი შეუწყვეს დამოუკიდებელი სახელმწიფოების დიდი რაოდენობის ჩამოყალიბებას, არ გამორიცხავდნენ მომავალში ტერიტორიული დავების და კონფლიქტების წარმოშობას. თვალსაჩინო მაგალითია პოლონეთის საკითხის გადაწყვეტა, რომლის მიხედვითაც გერმანიამ შეინარჩუნა პოლონური მოსახლეობით დასახლებული მიწების რაოდენობა, მაგრამ გაიყო „პოლონური დერეფნის“ ჩამოყალიბებით, ხოლო პოლონეთმა, თავის მხრივ, მიიღო გერმანელებით დასახლებული ტერიტორიები. გარდა ამისა, ტრიანონისა და ნეის ხელშეკრულებების² პირობები, შესაბამისად,

1. ვერსალის ხელშეკრულება — 1919 წელს მიღებული სამშვიდობო შეთანხმება, რომელმაც ოფიციალურად დაასრულა 1914-1918 წლების პირველი მსოფლიო ომი

2. ტრიანონისა და ნეის საზავო ხელშეკრულებები იყო პირველი მსოფლიო ომის შემდგომი, ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის ნაწილი, რომლებმაც სამართლებრივი სახე მისცეს ომში დამარცხებული

დამამცირებელი იყო უნგრეთისა და ბულგარეთისთვის. მოკავშირე ძალებმა ამ ქვეყნებს მკაცრი მოთხოვნები წაუყენეს. ამრიგად, ყველა ტერიტორიული გადანაწილების შედეგად, უნგრელების დაახლოებით 25% აღმოჩნდა უნგრეთის საზღვრებს გარეთ, ხოლო ბულგარეთმა დაკარგა პირველი მსოფლიო ომისგან მიღებული ყველა მონაპოვარი და ომამდელი ზოგიერთი ტერიტორია. სენ-ჟერმენ-ან-ლეის ხელშეკრულებამ¹ ნათლად აჩვენა ვერსალის ხელშეკრულებით გამოცხადებული თვითგამორკვევის პრინციპის შეუსაბამობა. ავსტრიას ჩამოერთვა ეთნიკური ავსტრიული მოსახლეობის მქონე სამფლობელოები და აეკრძალა გერმანიასთან გაერთიანება ნებისმიერი საბაბით, რაც ეწინააღმდეგებოდა ზემოხსენებულ პრინციპს. თურქეთთან სევრის ხელშეკრულებამ ქვეყანას არა მხოლოდ ჩამოართვა რიგი ეთნიკური მიწები და ზღვაზე გასასვლელი, არამედ დაამყარა კაპიტულაციების რეჟიმი, რაც ფაქტობრივად უცხო სახელმწიფოებს თურქეთის შიდა საქმეებში ჩარევის უფლებას ანიჭებდა. ამ ხელშეკრულებამ, რომელიც ფაქტობრივად არღვევდა სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებს, გამოიწვია სახალხო აღშფოთების ტალღა (და შესაბამისად, უარყო ეროვნული კრების მთავრობამ) და გამოიწვია სამხედრო მოქმედებები თურქეთის მის ეთნიკურ საზღვრებში დაბრუნების მიზნით. მოგვიანებით იგი ოფიციალურად გაუქმდა და შეიცვალა ლოზანის ხელშეკრულებით, რომელმაც, მიუხედავად იმისა, რომ სტაბილიზაცია გაუკეთა წარმოქმნილ დამაბულობას, ვერაფერი გააკეთა საერთო სიტუაციის გასაუმჯობესებლად გრძელვადიან პერსპექტივაში. მხოლოდ ლოზანის ხელშეკრულების რატიფიკაციის შემდეგ აღდგა საბოლოოდ ოფიციალურად მშვიდობა. ამასობაში, წყნარ ოკეანეში ომისშემდგომი სიტუაციის სტაბილიზაციით დაინტერესებული ძალები შეხვდნენ ვაშინგტონში 1922–1923 წლებში და დადეს ხელშეკრულებების სერია, რომლებიც მიზნად ისახავდა შორეულ აღმოსავლეთში მდგრადი სტატუს კვოს დამყარებას.

ამგვარად, „ოთხი ძალის ხელშეკრულებამ“ იურიდიულად გააფორმა წყნარი ოკეანის აუზის ქვეყნების პარტნიორობა კოლექტიური გარანტიებისა და უსაფრთხოების პრინციპებზე დაყრდნობით. ამავდროულად, შეთანხმების პირობების დარღვევის შემთხვევაში ხელმომწერი მხარეებისთვის არანაირი სანქცია არ იყო გათვალისწინებული. „ოთხი ძალის ხელშეკრულების“ თანახმად, მოკავშირეთა და სამხედრო ვალდებულებების არარსებობამ, ასევე სანქციების დებულებებმა მნიშვნელოვნად შეამცირა ვაშინგტონის ბრძანების ეფექტურობა. ეს ხელშეკრულება ექსკლუზიურად რეგიონული ხასიათისა იყო, ხოლო შემდგომ ხელშეკრულებას, „ხუთი ძალის ხელშეკრულებას“, საერთაშორისო მნიშვნელობა ჰქონდა. მისი მნიშვნელობა გამომდინარეობდა საზღვაო შეიარაღების შეზღუდვიდან, არა მხოლოდ წყნარი ოკეანის ფლოტის, არამედ მთელი მსოფლიო ძალების ფლოტის ფარგლებში. შეთანხმებამ ხელი შეუწყო დიდი გემების მაქსიმალური ტონაჟის და საზღვაო ქვემეხების კალიბრის შემცირებას, რაც გულისხმობდა უკვე აშენებული ან მშენებარე საბრძოლო ფლოტის ზომის შემცირებას და სამხედრო დამაბულობის შემცირებას, რაც შეიძლება წარმოიშვას საზღვაო არსენალების გაზრდის ტენდენციის შედეგად. თუმცა, ხელშეკრულებას ასევე ჰქონდა უარყოფითი მხარე: მისი მუხლები ეხებოდა მხოლოდ საზღვაო იარაღის გარკვეულ ტიპებს; ქვეყნებს კვლავ შეეძლოთ გაეზარდათ თავიანთი ძალაუფლება დაუზუსტებელ სფეროებში, რამაც შეამცირა შეთანხმების

სახელმწიფოების ტერიტორიულ დანაკარგებს.

1. სენ-ჟერმენის საზავო ხელშეკრულება იყო პირველი მსოფლიო ომის (1914–1918) ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტი, რომელსაც ხელი მოეწერა 1919 წლის 10 სექტემბერს სენ-ჟერმენ-ან-ლეის სასახლეში (საფრანგეთი). მან იურიდიულად დაასრულა ომი ანტანტის სახელმწიფოებსა და ავსტრიას შორის და დაშალა ავსტრია-უნგრეთის იმპერია.

ეფექტურობა, როგორც განიარაღების საშუალების. მესამე ფუნდამენტური ხელშეკრულება, ცხრა სახელმწიფოს ხელშეკრულება, ომისშემდგომ პერიოდში შორეულ აღმოსავლეთში საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარების დასაწყისს წარმოადგენდა. იგი ითვალისწინებდა თავისუფალ ვაჭრობას და უცხოური კაპიტალის შეუფერხებელ წვდომას ჩინეთის ნებისმიერ ნაწილში, რაც შეერთებული შტატების უპირობო დიპლომატიური გამარჯვება იყო (თავისი ეკონომიკური ლიდერობითა და „თანაბარი შესაძლებლობების“ პრინციპის დადასტურებით, მან სრულად გამოაცხადა დომინირება ჩინეთის ბაზარზე). მიუხედავად ამისა, ჩინეთის საკითხის გადაჭრის პოლიტიკა გარკვეულწილად წინააღმდეგობრივი იყო. ჩინეთის მოთხოვნები მისი სუვერენიტეტის სრული აღიარებისა და ყველა იჯარით აღებული ტერიტორიის დაბრუნების შესახებ არ დაკმაყოფილდა. იაპონიამ ჩინეთს დაუბრუნა ჯიაოჟოუ და გაიყვანა თავისი ჯარები შანდუნგის პროვინციიდან, მაგრამ უარი თქვა პორტ არტურისა და დაირენის ბედის განხილვაზე ან სამხრეთ მანჯურიიდან ჯარების გაყვანაზე. ინგლისმა ვეიჰაივეი ჩინეთს დაუთმო, მაგრამ შეინარჩუნა უფლებები კოულუნის ნახევარკუნძულსა და ჰონგ-კონგზე. საერთო ჯამში, ცხრა სახელმწიფოს შორის შეთანხმება შეიძლება ჩაითვალოს ჩინეთის პრობლემის გადაჭრისკენ გადადგმულ დადებით ნაბიჯად, რადგან მან, ასე თუ ისე, მოხსნა ჩინეთის სუვერენიტეტის ზოგიერთი შეზღუდვა და გააუქმა ქვეყნის გავლენის სფეროებად დაყოფის არსებული პრინციპი, რამაც ჩინეთი სხვების მიერ ექსპლუატირებული დამოკიდებული სახელმწიფოს პოზიციაში დატოვა.

ყველა ეს ფუნდამენტური ხელშეკრულება, ისევე როგორც თანმხლები მეორადი შეთანხმებები, ქმნიდა ვერსალ-ვაშინგტონის ჩამოყალიბებული სისტემის სამართლებრივ საფუძველს. ეს იწვევს სისტემის პირველ მახასიათებელს: მისი ტრანსფორმაცია რევოლუციური ხასიათისა იყო, რადგან ის წარმოიშვა დიდი სამხედრო კონფლიქტის შედეგად. ვერსალ-ვაშინგტონის მსოფლიო წესრიგმა ფორმალიზება გაუკეთა ძალთა ახალ ბალანსს (დიდი სახელმწიფოს ჰეგემონიისთვის ომში გამარჯვება მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა დიდი სახელმწიფოს სტატუსის განსაზღვრაში).

სისტემაში ლიდერობა გაამყარეს შეერთებულმა შტატებმა, დიდმა ბრიტანეთმა და საფრანგეთმა. სისტემის მეორე გამორჩეული თვისება იყო მისი გადახვევა „ევროცენტრული“ სამყაროს პრინციპიდან და საერთაშორისო პოლიტიკური არენის გაფართოება აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონის უზარმაზარ სივრცეებში, არაევროპული სახელმწიფოების, შეერთებული შტატების და იაპონიის ჩართვით „საერთაშორისო თამაშის“ პროცესებში. ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია მისი შეუსაბამობა. ეს გულისხმობდა მშვიდობიანი მოგვარების როგორც დემოკრატიული, ასევე ტრადიციული პრინციპების გამოყენებას. პირველები დაკავშირებული იყო საზოგადოებაში პაციფიზმის განვითარებასთან და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობების მზარდ ტენდენციასთან, ასევე საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემის ლიბერალური მიმართულებით გადაადგილებისა და ამ მიზნით სპეციალური საერთაშორისო სტრუქტურის შექმნის აუცილებლობის აღიარებასთან. ამ პრინციპების შესაბამისად, აღიარებულ იქნა ოთხი იმპერიის დაშლის შემდეგ წარმოქმნილი დამოუკიდებელი სახელმწიფოები, გამოცხადდა ჩინეთის დამოუკიდებლობა და ტერიტორიული მთლიანობა და განხორციელდა მცდელობები საზღვაო შეიარაღების შემცირების შესახებ. გარდა ამისა, ამ კონტექსტში, შეიძლება ვისაუბროთ ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის მმართველობის სტრუქტურის ფორმალიზაციაზე გადასვლაზე და საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო სამართლის როლის გაზრდაზე ერთა

ლიგის - საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში სტატუს კვოს შენარჩუნების ინსტრუმენტის - ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებით. სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობების პრაქტიკაში ასეთი დემოკრატიული პრინციპების დანერგვის მიუხედავად, კონსერვატიული მეთოდები მთავარ აქცენტს რჩებოდა. ვერსალის ხელშეკრულების პირობები თავისი არსით დამამცირებელი იყო, რაც ადასტურებდა გამარჯვებული ძალების დომინირებას დამარცხებულებზე. ძალა საერთაშორისო ურთიერთობების კოორდინაციის მთავარ საშუალებად რჩებოდა, რაც ყველაზე მეტად გერმანიის ულტიმატუმებსა და რუსეთში ინტერვენციაში აისახა. მანდატური სისტემის დამყარება მხოლოდ ფორმალური საფარველი გახდა კოლონიური სისტემის გაგრძელებისთვის. ამრიგად, ბევრი დემოკრატიული რეზოლუცია დეკლარაციული ხასიათისა იყო და არ იყო გამყარებული რეალური გარანტიებით. ამრიგად, ტერიტორიული საკითხების განხილვისას, დიდი სახელმწიფოები ძირითადად საკუთარ გეოპოლიტიკურ ინტერესებს ეყრდნობოდნენ დამარცხებულთა პოზიციებს არჩევდნენ. ახლადშექმნილი სახელმწიფოების საზღვრებთან დაკავშირებული მათი გადაწყვეტილებები ხშირად ეწინააღმდეგებოდა ეროვნული თვითგამორკვევის პრინციპს. მაგალითად, ჩეხოსლოვაკიაში მომხდარი ყველა ცვლილების შედეგად, 15 მილიონი მოსახლეობიდან ახლა 3 მილიონი გერმანელი, 1 მილიონი უნგრელი და 500 000 პოლონელი იყო. ეს ტენდენცია შეინიშნებოდა ყველა ახლადშექმნილ სუვერენულ ერთეულში, რამაც მოგვიანებით ადგილობრივი კონფლიქტების სერია გამოიწვია: ბერძნულ-ბულგარული კონფლიქტი აღმოსავლეთ თრაკიასთან დაკავშირებით, უნგრეთ-რუმინული კონფლიქტი ტრანსილვანიის ნაწილის გამო, გერმანია-პოლონეთის კონფლიქტი ზემო სილეზიასთან დაკავშირებით, გერმანია-საფრანგეთის კონფლიქტი ზაარლანდის გამო და ა.შ. რაც შეეხება ერთა ლიგას, მას ეფექტურად აკონტროლებდნენ დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი და ხელს უწყობდა მათი დომინანტური პოზიციის განმტკიცებას. ამერიკის შეერთებული შტატები, რომელმაც ორგანიზაციის შექმნა დაიწყო და აქტიური „მშენებლობა“ წარმოადგენდა, მას არ შეუერთდა და მალევე დაუბრუნდა იზოლაციონიზმს, რამაც მნიშვნელოვნად შეარყია ერთა ლიგისა და მთელი მსოფლიო წესრიგის საფუძვლები. ინგლის-ფრანგულ წინააღმდეგობებთან და სისტემისთვის ძლიერი სამართლებრივი ჩარჩოს არარსებობასთან ერთად, ორგანიზაციის საქმიანობა ნამდვილად ეფექტური არ იყო. მიუხედავად ამისა, ასეთი დემოკრატიული პრინციპების არსებობა საერთაშორისო სისტემის გაუმჯობესებისკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო.

ვერსალ-ვაშინგტონის წესრიგის მეოთხე მახასიათებელია ევროპულ და შორეულ აღმოსავლეთის ქვესისტემებში ტრანსფორმაციების ასინქრონულობა, რის შედეგადაც ერთ ქვესისტემაში ცვლილებები საბოლოოდ მეორეში ახალი ტრანსფორმაციების ტალღას გამოიწვევდა, რაც მთელი სისტემის დესტაბილიზაციას იწვევდა. და ბოლოს, საერთაშორისო ურთიერთობების არსებული სისტემა თავისი არსით არასტაბილური იყო და მხოლოდ ორ მსოფლიო ომს შორის ინტერვალს განსაზღვრავდა. ეს ხელს უწყობდა წინააღმდეგობების ზრდას: გამარჯვებულ და დამარცხებულ ძალებს შორის, რაც ამ უკანასკნელთა შორის შურისძიების და მსოფლიოს გადანაწილების სურვილს იწვევდა; გლობალური სტაბილურობის თავად გარანტებს შორის (დიდი ბრიტანეთი და საფრანგეთი, აშშ და დიდი ბრიტანეთი, იაპონია და აშშ, იტალია და დიდი ბრიტანეთი საფრანგეთთან ერთად); დიდ ძალებსა და სსრკ-ს შორის, რაც ამ უკანასკნელის ინტერესების უგულვებლყოფაში გამოიხატებოდა; პატარა ევროპულ ქვეყნებს შორის; და მეტროპოლიტენის ქვეყნებსა და მანდატურ ტერიტორიებს შორის. უთანხმოების ამდენი ჯგუფის არსებობის გათვალისწინებით, ამ ქვეყნების უუნარობა, დაამყარონ ძლიერი და მდგრადი წესრიგი, სრულიად ბუნებრივია. ეს ხსნის ვერსალ-ვაშინგტონის

სისტემის კიდევ ერთ გამორჩეულ მახასიათებელს. ეს გამომდინარეობს იქიდან, რომ არსებული წინააღმდეგობების მასშტაბის გათვალისწინებით, პოლიტიკურ ასპარეზზე მთავარ მოთამაშეებს შორის მეტოქეობას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი ეკავა. ესენი იყვნენ ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი დევიდ ლოიდ ჯორჯი, აშშ-ის პრეზიდენტი უილიამ უილსონი და საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრი ჟან კლემენსო. თითოეული ეს ფიგურა გამოირჩეოდა ამბიციით, გადაწყვეტობითა და თავისი ქვეყნისთვის საუკეთესო შედეგის მიღწევის სურვილით. ნაწილობრივ ამ მიზეზით, გარკვეული საკითხების გადაწყვეტა ან სათანადოდ განხილვა ვერ ხერხდებოდა, რაც ხშირად მათი განხილვების გადადებას და გრძელვადიანი კონსენსუსის მიღწევას იწვევდა. უფრო მეტიც, სწორედ იმიტომ, რომ ლიდერებისთვის ზოგჯერ ასე რთული იყო კომპრომისის მიღწევა, ომისშემდგომი მსოფლიო წესრიგის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების მრავალი ფორმულირება ბუნდოვანი და აბსტრაქტული იყო, რაც ინტერპრეტაციის ადგილს ტოვებდა. ამ საკითხთან მჭიდრო კავშირშია ის ფაქტი, რომ ვერსალ-ვაშინგტონის მსოფლიო წესრიგის მშენებლობის ძირითადი მონაწილეები ხშირად განსხვავებულად ესმოდათ თავიანთი საქმიანობის მიზნები და ამოცანები, ასევე საკუთარი როლები გარკვეულ პროცესებში. აქ პარალელის გავლება შესაძლებელია ზემოთ აღნიშნულ მტკიცებასთან სისტემაში დემოკრატიული და იმპერიალისტური პრინციპების კომბინაციის შესახებ. მაგალითად, ევროპული ქვეყნების უმაღლესი წარმომადგენლების უმეტესობა ტრადიციული მოგვარების მეთოდებს მისდევდა, რადგან ეშინოდათ წინა ომის საშინელებების განმეორების და ეროვნულ ინტერესებს პირველ ადგილზე აყენებდა. ამასობაში, ამერიკელი ლიდერი ოცნებობდა უნივერსალური მორალური პრინციპების უზენაესობაზე გლობალურ დონეზე და ცდილობდა ამ ღირებულებების შესაბამისად ემოქმედა მსოფლიო ასპარეზზე. მსგავსიატმოსფეროსუფევდა აზიაში, სადაც იაპონიის საგარეო პოლიტიკის მიზნები ეფუძნებოდა მონროს დოქტრინის მოდიფიცირებულ ინტერპრეტაციას, სახელწოდებით „აზია აზიელებისთვის“, რომელიც ეწინააღმდეგებოდა აშშ-ს პრიორიტეტებს, რომლებიც მერყეობდა სხვა სახელმწიფოების საქმეებში ჩარევასა და იზოლაციონიზმს შორის.

საერთაშორისო ურთიერთობების დამკვიდრებული სისტემის პრობლემების რაოდენობრივი კორელაციის პრობლემის აღნიშვნისას, არ შეიძლება არ აღინიშნოს მათი სირთულე და ფართო ცვალებადობა. პარიზისა და ვაშინგტონის კონფერენციებზე ბევრ საკითხზე შეთანხმების მიღწევა ხშირად უკიდურესად რთული იყო, ამიტომ მათი განხილვა ხშირად გვერდზე გადადიოდა და სხვა კონფერენციებზე გადადიოდა. შედეგად, მათი წინააღმდეგობრივი ბუნება მხოლოდ ძლიერდებოდა ყოველი მომდევნო შეხვედრისას, რაც ქმნიდა პრობლემების სრულიად ახალ ნაკრებს. ვერსალის მოლაპარაკებებზე ეს საკითხები მოიცავდა ისეთ საკითხებს, როგორცაა ევროპის ტერიტორიული გადანაწილება, რეპარაციების ოდენობა და რუსეთის მიმართ ევროპული პოლიტიკის განსაზღვრა. 1921–1922 წლების ვაშინგტონის შეხვედრებზე სირთულეები წარმოიშვა საზღვაო შეიარაღების ლიმიტებისა და ჩინეთში „ღია კარის“ რეჟიმის მასშტაბების განსაზღვრის საკითხთან დაკავშირებით.

საბოლოო ჯამში, ვერსალ-ვაშინგტონის სისტემის სისუსტე პრაქტიკაში 1920–1923 წლების საერთაშორისო კრიზისების სერიამ აჩვენა, რამაც შემდგომში XX საუკუნის კიდევ ერთ გლობალურ კონფლიქტამდე - მეორე მსოფლიო ომამდე - მიიყვანა.

ლიტერატურა:

- [1].მარინა იზორია. გეოპოლიტიკა და საერთაშორისო ურთიერთობების საკითხები. თბ., 2023, გვ.8 და შემ.
- [2].ბოგატუროვი, ა.დ. საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემური ისტორია ოთხ ტომში. მოვლენები და დოკუმენტები. 1918–2000 / ა. დ. ბოგატუროვი. — მოსკოვი: მოსკოვსკი რაზოჩი, 2000. — 243 გვ. (რუს.ენაზე)
- [3].კლიუჩნიკოვი, იუ. ნ. ვერსალის ხელშეკრულება. იმპერიალისტური ომის შედეგები, სამშვიდობო ხელშეკრულებების სერია / იუ. ნ. კლიუჩნიკოვი, ა. ვ. საბანინი. — მოსკოვი: ლიტბიზდატი, 1925.~(რუს.ენაზე)
- [4]. საბანინი, ა. ვ. ვაშინგტონის კონფერენცია შეიარაღების შეზღუდვისა და წყნარი ოკეანისა და შორეული აღმოსავლეთის საკითხების შესახებ 1921–1922 წლებში / ა. ვ. საბანინი. — მოსკოვი: ლიტბიზდატი, NKID, 1924. — 142 გვ.(რუს.ენაზე)

THE VERSAILLES-WASHINGTON WORLD ORDER: THE BASIC STRUCTURES OF THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS 1919-1939

Marina Izoria

Sokhumi state University

Guram Markhulia

Doctor of History, Associate Professor Sokhumi state University (Georgia)

RESUME

This paper analyzes the evolution of international relations from 1919 to 1939. In this regard, it discusses the formation of the Versailles-Washington system, how the ruling powers of the world realized the need for changes in the methods of international relations. Thus, this system of international relations stands out as a unique phenomenon with its own characteristics and basic principles, which were subsequently adopted as a basis, modified and then successfully implemented in the Yalta-Potsdam system.

First of all, it should be noted that the system of international relations is a stable form of political organization that reflects the balance of power and the nature of the interaction between states on the global stage. It determines who sets the rules of the game, the balance of power and the principles of security in a given historical period.

Maintaining world order is a highly complex process, with each element closely interconnected. To facilitate regulation of the overall mechanism, international actors develop specific rules—principles that all countries must adhere to in order to maintain balance in the network of “interstate entanglements.” This began in 1648, at the end of the Thirty Years’ War, when the first, Westphalian, system of international relations emerged. It established principles of state behavior for centuries. These included state sovereignty, the inviolability of state borders, nation states, the separation of domestic and foreign policy, the balance of power, and the regulation of relations between states through treaties. These key principles shaped the Westphalian model, which forms the foundation of the modern world order. The Westphalian system was replaced in the 19th century by the Vienna system, with its own characteristics and refinements. However,

it did not prevent the outbreak of World War I, which marked a new stage in the development of international relations. In an attempt to prevent the outbreak of another bloody war, the leading powers began to form a new system of international relations—the Versailles-Washington system. It differed significantly from its predecessors, but in practice proved imperfect and led to World War II. However, this in no way diminishes its significance. On the contrary, the failed attempts to stabilize the world order helped countries understand and address all the shortcomings and apply their experience to the functioning of the Yalta-Potsdam system of international relations, the fruits of which remain relevant today. The Versailles-Washington system demonstrated to states the importance of multilateral cooperation, not only within Europe but also in other regions.

Modern international relations, in all their manifestations and complexities, have taken on their current form as a result of changes in all previous systems, taking into account their mistakes and positive results, as well as the specific ways in which systems responded to certain decisions based on historical examples. The Versailles-Washington system was phenomenally short-lived and has become, arguably, the most ineffective of all. This is why examining the structure of this system is of interest now, in order to prevent a similar situation from recurring in the future.

Modern international relations, in all their manifestations and complexities, have evolved as a result of changes in all previous systems, taking into account their mistakes and successes, as well as the specific ways in which systems react to certain decisions based on historical examples. The Versailles-Washington system was phenomenally short-lived and, arguably, the most ineffective of all. Therefore, examining the structure of this system remains of interest today, in order to prevent a similar situation from recurring in the future.

Ultimately, the fragility of the Versailles-Washington system found its practical confirmation in a series of international crises from 1920 to 1923, which then led to another global conflict of the 20th century – World War II.

Keywords: Versailles-Washington system, international relations, I World War , League of Nations, principles of peaceful settlement, Treaty of Versailles, Washington Conference.

SOCIOLINGUISTICS: THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND SOCIETY

Ekaterine Maruashvili
Georgian State University
Of Sport
Affiliated professor
Doctor of Philology

<https://doi.org/10.52340/gbsab.2026.58.07>

Keywords: Sociolinguistics, Language Variation, Dialect, Bilingualism, Code-Switching, Language Identity.

Language is one of the most fundamental aspects of human existence. It serves as the primary means through which people communicate ideas, emotions, beliefs, and experiences. However, language is much more than a communication tool. It is a social phenomenon deeply embedded in the cultural, political, and economic structures of society. The study of the relationship between language and society is known as sociolinguistics. This field examines how language functions in social contexts, how social factors influence language use, and how language shapes social identities and relationships. Sociolinguistics has become increasingly important in modern societies characterized by cultural diversity, globalization, migration, and technological advancement. By studying language within its social environment, sociolinguists gain valuable insights into human behaviour, social organization, and cultural development.

Sociolinguistics emerged as a distinct discipline during the twentieth century when scholars began to recognize that language could not be adequately understood without considering the social contexts in which it is used. Traditional linguistics focused primarily on grammar, syntax, phonology, and semantics, often treating language as an abstract system independent of society. While these structural aspects remain important, sociolinguists argue that language is inseparable from social life. People do not use language in exactly the same way. Their speech varies according to factors such as age, gender, ethnicity, social class, education, occupation, religion, and geographical location. These variations are not random but systematic and meaningful, reflecting the complex social structures of human communities.

One of the central concerns of sociolinguistics is language variation. Language variation refers to differences in the way language is used by different individuals or groups. Every language exhibits variation at multiple levels, including pronunciation, vocabulary, grammar, and discourse patterns. These variations often correspond to social distinctions within a community. For example, speakers from different regions may use different words for the same object. In some English-speaking countries, a carbonated beverage may be called “soda,” while in others it may be referred to as “pop” or “soft drink.” Such lexical differences reveal regional identities and cultural influences.

Pronunciation differences also illustrate language variation. Individuals from different geographical regions often speak with distinct accents. An accent refers to variations in pronunciation, while a dialect includes differences in vocabulary, grammar, and pronunciation. Dialects are important sociolinguistic phenomena because they demonstrate how language adapts to local environments and social conditions. Every dialect is linguistically valid and systematic, even though some dialects may be considered more prestigious than others. Sociolinguists emphasize that no dialect is inherently superior; judgments about language varieties are usually based on social attitudes rather than linguistic facts.

The pioneering work of William Labov significantly contributed to the development of sociolinguistics. Labov's research demonstrated that language variation is closely linked to social factors. One of his most famous studies examined pronunciation patterns among employees in New York City department stores. He found that workers in higher-status stores were more likely to pronounce the postvocalic "r" than workers in lower-status stores. This finding suggested that language use is influenced by social class and that speakers often modify their speech to align with social expectations. Labov's research established that language variation follows systematic patterns rather than occurring randomly.

Social class remains one of the most important variables in sociolinguistic research. Individuals from different socioeconomic backgrounds often exhibit distinctive speech patterns. These differences may involve pronunciation, vocabulary choices, grammatical structures, and conversational styles. Educational opportunities, occupational environments, and social networks contribute to the development of class-based language variation. In many societies, standard language varieties are associated with higher social status, education, and professional success. Conversely, nonstandard varieties may be stigmatized despite possessing equally complex linguistic structures.

The relationship between language and social class raises important questions about linguistic discrimination. Speakers of nonstandard dialects frequently encounter prejudice in educational institutions, workplaces, and public settings. Such discrimination is based not on linguistic deficiencies but on social attitudes toward particular groups. Sociolinguists argue that linguistic prejudice contributes to social inequality by reinforcing stereotypes and limiting opportunities for certain populations. Recognizing the legitimacy of all language varieties is therefore essential for promoting social justice and educational equity.

Gender is another major area of sociolinguistic investigation. Researchers have long observed differences in the language use of men and women. Early studies suggested that women tend to use more standard language forms and employ politeness strategies more frequently than men. Men, on the other hand, were often found to use more nonstandard forms and direct communication styles. However, contemporary sociolinguistic research emphasizes that gender differences are complex and influenced by cultural norms, social expectations, and situational contexts.

Language plays a significant role in constructing and expressing gender identities. Individuals use linguistic resources to perform and negotiate their gender roles within society. Communication styles associated with masculinity and femininity vary across cultures and historical periods. As societal attitudes toward gender evolve, language practices also change. Modern sociolinguistics recognizes that gender is not a fixed biological category but a social construct shaped through interaction and discourse.

Age also influences language use. Different generations often employ distinct vocabulary, pronunciation patterns, and communication styles. Young people frequently create innovative linguistic expressions, including slang terms and internet-based language forms. These innovations serve various social functions, such as establishing group identity, distinguishing younger speakers from older generations, and expressing creativity. Over time, some youth language features become widely accepted and incorporated into mainstream language, contributing to language change.

Language change is a natural and continuous process. No language remains static over time. Sociolinguists study how social factors contribute to linguistic evolution. Migration, urbanization, technological innovation, cultural contact, and globalization all influence language development. New words enter languages to describe emerging technologies, social phenomena, and cultural practices. Pronunciation patterns and grammatical structures may also change as speakers interact with diverse linguistic communities.

Globalization has accelerated language contact on an unprecedented scale. Advances in transportation, communication, and digital technology have increased interactions among people from different linguistic backgrounds. As a result, languages borrow words, expressions, and grammatical features from one another. English, in particular, has become a global language used in international business, science, education, and diplomacy. While the spread of English facilitates global communication, it also raises concerns about linguistic diversity and the preservation of minority languages.

The phenomenon of bilingualism and multilingualism is closely related to globalization. Bilingualism refers to the ability to use two languages, while multilingualism involves proficiency in multiple languages. Many societies around the world are multilingual, with individuals regularly switching between languages depending on context and audience. Sociolinguists examine how multilingual speakers navigate complex linguistic environments and how language choices reflect social identities and relationships.

One notable feature of multilingual communication is code-switching. Code-switching occurs when speakers alternate between languages or language varieties within a conversation. Far from indicating linguistic confusion, code-switching demonstrates linguistic competence and social awareness. Speakers may switch codes to express identity, emphasize meaning, signal group membership, or adapt to different communicative situations. In multilingual communities, code-switching is often a normal and valued aspect of everyday interaction.

Language and ethnicity are also closely interconnected. Ethnic groups frequently develop distinctive linguistic practices that reflect shared cultural experiences and historical backgrounds. These linguistic features help maintain group identity and solidarity. Ethnic language varieties often emerge through contact between languages and cultures, creating unique forms of expression that distinguish communities from one another.

Language functions as a powerful marker of identity. Individuals use language to communicate who they are and where they belong. National identity, ethnic identity, religious identity, professional identity, and regional identity can all be expressed through linguistic choices. The languages and dialects people speak often carry symbolic significance, representing cultural heritage and social affiliation. Consequently, language preservation efforts are frequently motivated by concerns about maintaining cultural identity and community cohesion.

Culture and language are inseparable elements of human society. Language serves as a vehicle for transmitting cultural knowledge, traditions, values, and beliefs across generations. Through language, communities preserve their histories, share collective memories, and maintain social norms. Different cultures categorize and interpret the world in distinct ways, and these differences are reflected in language structures and vocabulary systems. Understanding language therefore requires an understanding of cultural context.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. William Labov, *The Social Stratification of English in New York City* (1966) *Principles of Linguistic Change* (1994–2010)
2. Peter Trudgill *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society* (1974)
3. Ronald Wardhaugh *An Introduction to Sociolinguistics* (1986)
4. Janet Holmes *Gendered Talk at Work* (2006)

Resume

Sociolinguistics is the study of the relationship between language and society. It examines how social factors such as age, gender, ethnicity, social class, education, and culture influence language use and variation. Language differs across regions and social groups through accents, dialects, vocabulary, and communication styles. Sociolinguists study phenomena such as bilingualism, multilingualism, code-switching, language change, and language identity. The field also explores the connections between language, culture, power, and social inequality. In today's globalized and digital world, sociolinguistics helps explain how language reflects social realities, shapes identities, and adapts to changing cultural and technological environments.

საზაფხულო სკოლა 2026 “ევროკავშირი, მშვიდობა და საქართველო“

ჟან მონეს მოდულის ფარგლებში

ლარისა თაკალანძე
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2026 წლის 1 ივნისს გაიხსნა საზაფხულო სკოლა “ევროკავშირი, მშვიდობა და საქართველო” ჟან მონეს მოდულის ფარგლებში, რომელიც მხარდაჭერილია ERASMUS+პროგრამის მიერ (ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH-EUPEACE, project N101175481). საზაფხულო სკოლა 2026 გახსნა ჟან მონეს მოდულის კოორდინატორმა, პროფესორმა ლარისა თაკალანძემ; ღონისძიებას ესწრებოდა და მონაწილეებს მიესალმა პროექტის აკადემიური ლიდერი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი ზურაბ ხონელიძე.

საზაფხულო სკოლა მიზნად ისახავს სტუდენტთა ცნობიერების გაზრდას ევროკავშირის შესახებ, ცოდნის ამალვებას ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორცაა ევროკავშირის სამშვიდობო მისია, ევროკავ-შირის კონფლიქტის მენეჯმენტი და მედიაცია საქართველოში, ევროკავშირის გაფართოების პოლიტიკა, ერთიანი საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა, უმაღლესი განათლების გავლენა მშვიდობის მშენებლობაზე და კონფლიქტის მოგვარებაზე, უსაფ-რთხოებისა და კონფლიქტის მოგვარების საკითხები საქართველოში და სხვ.

საზაფხულო სკოლაში მონაწილეობდნენ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის როგორც საბაკალავრო, ისე სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტები; იგი მულტიდისციპლინარულია - თემატიკა თანაბრად მნიშვნელოვანი და აქტუალურია განსხვავებული პროგრამის სტუდენტებისთვის. მონაწილეებისთვის მოწვეული იქნა როგორც ქართველი, ისე უცხოელი პროფესორები და დარგის აღიარებული ლიდერები. საზაფხულო სკოლისთვის შეირჩა 150 მაღალი აკადემიური მოსწრების სტუდენტი; შერჩევასას უპირატესობა მიენიჭა იძულებით გადაადგილებულ პირებს, ასევე საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ ახალგაზრდებს და სხვადასხვა ღონისძიებებში სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სახელით აქტიურად ჩართულ სტუდენტებს.

საზაფხულო სკოლა 2025, რომელიც მოიცავდა 32 სალექციო საათს, 8 დღის მანძილზე გაგრძელდა და 2026 წლის 10 ივნისს დაიხურა.

საზაფხულო სკოლის მუშაობაში მონაწილეობდა 137 საბაკალავრო, 9 სამაგისტრო და 4 სადოქტორო პროგრამის სტუდენტი; მათ შორის 17 სტუდენტი (მონაწილეთა 11,4%) - საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა, მათემატიკის,

ტექნოლოგიებისა და ფარმაციის ფაკულტეტიდან, 70 სტუდენტი (მონაწილეთა 46,7%) ბიზნესის ადმინისტრირების პროგრამის, 20 სტუდენტი (მონაწილეთა 13,3%) - ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა, 23 სტუდენტი (მონაწილეთა 15,3%) - სამართლისა და დიპლომატიის, 20 სტუდენტი (მონაწილეთა 13,3%) - განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტიდან; მონაწილე სტუდენტთა მთლიანი რაოდენობის 15.3% (23 სტუდენტი) იძულებით გადაადგილებული პირის სტატუსის მქონეა.

სერთიფიკატების გადაცემის ღონისძიებას ესწრებოდნენ პროექტის კოორდინატორი, პროფესორი ლარისა თაკალანძე, სსუ აკადემიური საბჭოს წევრი, ასოცირებული პროფესორი გელა ცაავა და სსუ წარმომადგენლობითი საბჭოს წევრი, ასოცირებული პროფესორი ქეთევან მარგიანი. დასასრულს, პროექტის კოორდინატორმა ლარისა თაკალანძემ, მმართველობითი ორგანოების წევრებმა გ. ცაავამ და ქეთევან მარგიანმა წარმატებები უსურვეს ახალგაზრდებს სწავლაში და სამომავლო საქმიანობაში.

ღონისძიების დახურვისას მონაწილე სტუდენტებმა თავიანთი შთაბეჭდილებები და მოსაზრებები გააჟღერეს.

SUMMER SCHOOL 2026 „EUROPEAN UNION, PEACE AND GEORGIA“

LARISA THAKALANDZE

Sokhumi State University

On June 1, 2026, the Summer School “European Union, Peace and Georgia” was opened at the Sokhumi State University within the frameworks of the Jean Monnet Module, which is supported by the ERASMUS+ Programme (ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH-EUPEACE, project N101175481). The Summer School 2026 was opened by the Manager of the Jean Monnet Module, Professor Larisa Takalandze; Welcomed the participants Academic Leader of the project, Professor of Sokhumi State University, Zurab Khonelidze. The aim of the Summer School was to raise students’ awareness of Peace Education, the European Union’s experience in this area, and to raise awareness of important issues such as: EU Peacebuilding and Conflict Resolution; Conflicts and Peace Processes in Georgia (Abkhazia and Tskhinvali Region); The Influence of High Education on Peace Building and Conflict; EU Common Foreign and Security Policy and Georgia; EU Enlargement Policy and Enlargement Pack and etc. It is multidisciplinary - the topic is equally important and relevant for students of different programs. Georgian professors and recognized leaders of the field were invited to participate. 150 students with high academic performance were selected for the Summer School; During the selection, preference was given to Internally Displaced Persons, as well as young people living in the occupied territories of Georgia and students actively involved in various events on behalf of Sokhumi

State University. Summer School 2026, which included 32 lecture hours, lasted for 8 days and closed on June 10, 2026. The Summer School was attended by 137 undergraduate students (91,3% of participants), 9 students (6%) of the master's program and 4 PhD students; including 17 students (11,4% of participants) - from the Faculty of Natural Sciences, Mathematics, Technology and Pharmacy, 70 students (46,7% of participants) of Business and Social Sciences, 20 students (13,3% of participants) - Humanities, 23 students (15,3% of participants) - Law and Diplomacy, 20 students (13,3% of participants) - Educational Sciences. 15.3% of the total number of participating students (23 students) have the status of Internally Displaced Persons. The award ceremony was attended by the Project manager, Professor Larisa Takalandze, members of Academic Council of Sokhumi State University, Associate Professor Gela Tsaava and Member of Representative Council, Associate Professor Ketevan Margiani. Prior to the award ceremony, the project Manager and Members of Governing Bodies of Sokhumi State University wished the young generation success in their learning and future activities. At the end of the event, the students expressed their impressions and opinions.